

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยการศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการประเพณีนมัสการรอยพระพุทธรูปบาทพลวง ปี 2560 ผู้วิจัยได้ตรวจเอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

- 2.1 ประวัติประเพณีงานนมัสการพระบาทพลวงเขาคิชฌกูฏ
- 2.2 แนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม
- 2.3 แนวคิดทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม
- 2.4 แนวคิดทฤษฎีการปรับตัวทางวัฒนธรรม
- 2.5 แนวคิดทฤษฎีความก้าวหน้าและความล่าช้าทางวัฒนธรรม
- 2.6 แนวคิดทฤษฎีสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
- 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ประวัติประเพณีงานนมัสการพระบาทพลวงเขาคิชฌกูฏ

เป็นความดำริของพระเดชพระคุณท่านพ่อ พระครูประดิษฐ์ศสนการ เจ้าอาวาสวัดทุ่งตายน ประธานคณะสงฆ์ผู้ดำเนินการจัดงานประเพณีการนมัสการรอยพระพุทธรูปบาทพลวงเขาคิชฌกูฏ เห็นว่าที่ผ่านมามีการดำเนินการจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ของคณะสงฆ์ ไม่มีรูปแบบที่เป็นเอกภาพเท่าที่ควรจะเป็น จึงมีความประสงค์จะดำเนินการให้เป็นไปอย่างมีรูปแบบที่มั่นคงต่อไป จึงได้นิมนต์พระเถระจากอำเภอต่าง ๆ มาร่วมจัดทำให้เป็นรูปธรรม โดยจัดตั้งเป็นกองทุนนิธิพระพุทธรูปบาทพลวง และได้นำเสนอลงนามโดยพระราชจันทโมลี เจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี เพื่อแต่งตั้งคณะกรรมการ

กองทุนนิธิฯ ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ตั้งปรากฏเป็นรูปธรรมให้เห็นถึงผลงานต่าง ๆ ได้กลับคืนสู่ท้องถิ่นทั้งแก่ฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ รวมทั้งวัด หน่วยงานราชการ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล และหมู่บ้าน ที่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมจากกองทุนนิธิฯ ด้วยดีเสมอมา ก่อให้เกิดประโยชน์สุขแก่มวลชนทั้งหลาย ดังที่ปรากฏในหนังสือศาสนบริบาล กองทุนนิธิฯ

ถึงวันนี้การดำเนินกิจกรรมกองทุนนิธิฯ ของคณะสงฆ์ได้สร้างตัวขึ้นเป็นเอกภาพปักแผ่นจะรุ่งเรืองอยู่คู่กับท้องถิ่นพุทธศาสนิกชนจันทบุรี และพระพุทธรูปศาสนาสืบต่อไป

คณะสงฆ์จังหวัดจันทบุรี (2561: 204-218) เพื่อให้ผู้แสวงบุญและผู้สนใจได้ศึกษาประวัติพระบาทพลวงเขาคิชฌกูฏ ซึ่งในครั้งนี้ได้เรียบเรียงขึ้นโดยรวบรวมตั้งแต่การพบครั้งแรก และแบ่งออกเป็นยุค ๆ พร้อมกันนี้ได้ใส่รายละเอียดเพิ่มเติมจากเล่มที่ท่านพ่อเขียนได้เคยเรียบเรียงไว้ ซึ่งได้จัดทำเป็นเล่มเอกสารของ ศาสนบริบาลกองทุนนิธิพระพุทธรูปบาทพลวง ของคณะสงฆ์จังหวัดจันทบุรี พ.ศ. 2561 ดังนี้

ยุคแรก: การพบรอยพระพุทธรูป

รอยพระบาทพลวงเขาคิชฌกูฏจังหวัดจันทบุรี มีการพบโดยบังเอิญของกลุ่มพรานกลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีชื่อปรากฏคือ นายตัง นายนำ นายปล้ม นามสกุล สิงขรบาท ย้อนกลับไปเมื่อปี พ.ศ. 2397 กลุ่มของนายตังและคณะได้ขึ้นไปหาของป่า ซึ่งเมื่อขึ้นไปจะต้องไปทำที่พักเพราะต้องไปค้างแรมบนเขาคิชฌกูฏหลาย ๆ วัน การขึ้นไปครั้งนี้ นายตังและคณะเกิดหลงป่า พยายามอยู่หลายครั้งก็ไม่สามารถหาทางกลับที่

พักได้ จึงได้พากันนั่งพักบริเวณลานหิน (รอยพระบาทในปัจจุบัน) และได้ปรึกษากันถึงสาเหตุการหลงป่า ในขณะที่นั่งพักอยู่นั้น คนในกลุ่มก็ไปเจอแหวนนาคเข้าวงหนึ่ง นายตั้งและพวกก็คิดว่าอาจจะมีของมีค่ามา ชุกซ่อนไว้ตรงนี้ จึงช่วยกันค้นหา แต่ก็ไม่พบ จึงมาพิจารณาตรงบริเวณที่นั่ง เห็นมีหญ้างอกขึ้นมาเพียงจุดเดียว จึงช่วยกันถอนหญ้าและทำความสะอาดหวังจะพบของมีค่าบ้างแต่ก็ไม่พบของมีค่าอะไร สิ่งที่พบกลับเป็นรอยเท้ารอยใหญ่ ในขณะที่นายตั้งและพวกไม่มีความรู้เรื่องรอยพระพุทธรบาท จึงคิดไปว่าน่าจะเป็นรอยเท้าของผู้มีฤทธิ์ จากนั้นก็เกิดความกลัวว่าจะมีโทษเพราะไปเหยียบเอาของมีค่าเขาออกมา จึงพากันขอขมาต่อรอยเท้านั้น จากนั้นจึงพากันบอกกล่าวขอให้รอยเท้าของผู้ศักดิ์สิทธิ์นี้ช่วยดลบันดาลให้ตนและคณะกลับที่พักได้ด้วยเถิด ซึ่งก็น่ามหัศจรรย์นายตั้งและคณะสามารถหาทางกลับที่พักได้อย่างง่ายดาย จากนั้นจึงพากันเดินทางกลับลงไปตามลำน้ำตามแก่ง ต่อมาภายหลังนายตั้งและคณะมีลูกหลานที่อายุครบ บวช จึงได้พาลูกหลานของตนไปฝากวัดโดยไปฝากที่วัดพลับบางกะจะต้องใช้เวลาในการเดินทางถึงสองวัน หลังจากไปร่วมงานบวชเสร็จก็ต้องค้างแรมที่วัดพลับบางกะจะนั้น ประจวบกับที่วัดพลับบางกะจะมีการจัดงานบุญปิดทองพระบาทจำลองประจำปี นายตั้งและญาติพี่น้องก็ไปร่วมงานบุญ และร่วมปิดทองรอยพระบาทจำลอง ขณะที่ปิดทองรอยพระบาทจำลองนั้น ก็พิจารณารอยพระบาทจำลองไปด้วย และก็นึกขึ้นได้ว่าตนเองเคยพบรอยเท้า ซึ่งมีลักษณะคล้ายกันแต่ที่พบบนเสาจะมีขนาดใหญ่กว่าจึงพากันปรารภพูดคุย เรื่องที่ตนพบรอยเท้าที่บนยอดเขา ท่านพ่อเพชร (อดีตเจ้าอาวาสวัดพลับบางกะจะ) ทราบเรื่องจึงได้เรียก นายตั้งและคณะเข้าไปสอบถามเรื่องราวที่นายตั้งได้กล่าวว่าได้เคยพบรอยพระบาทบนยอดเขา นายตั้งก็เล่าสิ่งที่ตนเองได้พบให้ท่านพ่อเพชรได้ฟังเมื่อท่านพ่อเพชรฟังแล้วก็สนใจเป็นอย่างมาก จึงได้ปรึกษากับ นายตั้งและคณะว่า ถ้าหลวงพ่อและคณะพร้อมเมื่อใดจะนำกันไปหารอยพระพุทธรบาท และขอให้นายตั้ง และคณะได้นำท่านพ่อเพชรและคณะขึ้นไปบนเขาตรงที่นายตั้งได้พบรอยเท้าที่มีความเหมือนกับรอยพระพุทธรบาทจำลองของวัดพลับบางกะจะ

ต่อมาท่านพ่อเพชรจึงได้นำคณะของท่านไปพบนายตั้ง จากนั้นนายตั้งและพวกก็นำทาง ท่านพ่อเพชรและคณะขึ้นไปบนเขาเพื่อจะไปพิสูจน์ว่าเป็นจริงดังที่นายตั้งได้พูดหรือไม่ เมื่อคณะของนายตั้งนำท่านพ่อเพชรและคณะไปยังจุดดังกล่าว และพักผ่อนกันพอสมควรแล้ว จึงเข้าไปสำรวจจุดตรงบริเวณดังกล่าว ซึ่งก็น่ามหัศจรรย์เพราะมีหินก้อนใหญ่ตั้งเด่นตระหง่านอยู่บนแผ่นหินขนาดใหญ่ จากนั้นก็ไปสำรวจจุดที่บริเวณรอยเท้า ท่านพ่อเพชรและคณะได้พิจารณากันอย่างถี่ถ้วนตามหลักของพระศาสนา แล้วทั้งหมดก็ลงความเห็นว่าเป็นรอยพระพุทธรบาทของพระพุทธเจ้าอย่างแน่นอน ท่านพ่อเพชรจึงปรารภ กับทุกคนว่า เป็นบุญลาภของชาวจันท์ที่ได้มีสิ่งอันล้ำค่าอย่างนี้ จากนั้นจึงได้พากันกราบไหว้ด้วยความปลาบปลื้มใจ และพากันเดินทางกลับ

ท่านพ่อเพชรผู้นำประเพณีครั้งแรก

จากนั้นในทุกๆปีท่านพ่อเพชรและทางคณะลูกศิษย์จะพากันขึ้นมากกราบไหว้รอยพระพุทธรบาททุกๆปี ละครั้ง จึงถือได้ว่าหลวงพ่อเพชรเป็นพระสงฆ์ที่ได้นำพาให้เกิดประเพณีการกราบไหว้บูชา รอยพระพุทธรบาท

ประเพณียุคแรก

ต่อมาภายหลังได้มีการสืบทอดประเพณีกันมายุคต่อยุค บางครั้งก็เป็นญาติโยมพากันมาเองในยุคแรกจากการพบและท่านพ่อเพชรได้นำขึ้นมากกราบไหว้ในระยะแรกประมาณร้อยปีต้น ๆ ก็ยังไม่ทราบแน่ชัดนักว่าทำกันอย่างไร

ยุคท่านพ่ออ่าง: คณะสงฆ์มอบให้ท่านพ่ออ่าง

จากระยะทางและความทุรกันดารในสมัยนั้นการรักษาประเพณีการบูชารอยพระพุทธรูปบาทจึงต้องใช้ผู้ที่อยู่ใกล้พื้นที่ท่านพ่ออ่าง (พระครูพุทธบพิบาล อดีตเจ้าอาวาสวัดพลวง) ได้รับมอบหมายจากคณะสงฆ์ให้เป็นผู้ดูแลประเพณีงานนมัสการรอยพระพุทธรูปบาทประมาณปีพ.ศ. 2465

ในยุคสมัยท่านพ่ออ่าง การขึ้นนมัสการรอยพระพุทธรูปบาทของพุทธศาสนิกชนยังไม่แพร่หลายเหมือนยุคปัจจุบัน ด้านการพัฒนาสมัยนั้นก็เป็นไปอย่างยากลำบากใช้การเดินเท้าเป็นหลัก การคมนาคมในสมัยนั้นถนนหนทางก็ยังทุรกันดารอยู่มากใช้ทางน้ำและทางเกวียน การที่จะเดินทางมานมัสการรอยพระพุทธรูปบาทจึงยังไม่แพร่หลาย

ท่านพ่ออ่างคืนงานให้คณะสงฆ์

ประมาณพ.ศ. 2510 ท่านพ่ออ่างเห็นว่าตนเองชราภาพลงมากไม่สามารถที่จะบริหารประเพณีงานนมัสการพระบาทได้จึงคืนงานให้กับคณะสงฆ์ ซึ่งในขณะนั้นมีเจ้าคณะอำเภออยู่ที่วัดหนองอ้อ เจ้าคณะอำเภอเองก็ไม่สามารถที่จะบริหารได้เพราะอยู่ไกล จึงมอบให้ท่านพ่ออ่างเป็นผู้พิจารณาขอรับพระสงฆ์ที่อยู่ใกล้พื้นที่

ปลายยุคท่านพ่ออ่าง

พ.ศ. 2510-2512 ท่านได้มอบให้ท่านพ่อพรหม (พระครูพรหมธรรมนิเทศก์ อดีตเจ้าอาวาสวัดขนุน) เป็นผู้ดูแล ท่านพ่อพรหม ทำอยู่ 2 ปี ก็เห็นว่าไม่สามารถพัฒนาอะไรได้ จึงคืนให้ท่านพ่ออ่าง จากนั้นท่านพ่ออ่างได้มอบให้ท่านพ่อเนียน (พระครูเกษมธรรมภิราม อดีตเจ้าอาวาสวัดปึก) ซึ่งก็ได้ดำเนินการอยู่ 2 ปี (พ.ศ. 2512 – 2514) ท่านพ่อเนียนก็ทำไม่ไหว จึงคืนกลับให้ท่านพ่ออ่างอีกครั้ง ท่านพ่ออ่างจึงพิจารณาให้ท่านพ่อแหยม (พระครูโกศลธรรมรัตน์อดีตเจ้าอาวาสวัดทุ่งสะพาน) ท่านพ่อแหยม ปฏิเสธและให้ข้อคิดเห็นว่า สองวัดคือวัดขนุนและวัดปึกยังทำไม่ไหวผมจะทำได้อย่างไรทำไมเราไม่ร่วมกันทำทุกฝ่ายจึงเห็นพ้องต้องกันว่าต้องร่วมมือกันทำเพราะการสื่อสารประเพณีเป็นสิ่งที่ต้องช่วยกันรักษาในขณะนั้นมีพระเถระในเขตปกครองคือวัดพลวงวัดขนุน วัดปึกวัดทุ่งสะพาน วัดกะทิงและวัดทุ่งตาคิน ทั้งหมดจึงร่วมกันบริหารในรูปของคณะสงฆ์บริหารพระบาทโดยมีรายชื่อปรากฏดังนี้

1. พระครูพุทธบพิบาลท่านพ่ออ่าง ประธานที่ปรึกษา
2. พระครูธรรมสรคุณท่านพ่อเนียนประธานดำเนินงาน
3. พระครูโกศลธรรมรัตน์ท่านพ่อแหยมกรรมการ
4. พระครูเกษมธรรมภิรามท่านพ่อเนียนกรรมการ
5. พระครูประดิษฐ์ศาสนการท่านพ่อจ้านงค์กรรมการ

ยุคท่านพ่อเขียนท่านพ่อเขียนอธิษฐานบารมี

หลังจากได้รับหน้าที่ในการเป็นประธานท่านพ่อเขียนได้เล่าให้ผู้เขียนฟังว่าท่านได้ขึ้นมาบำเพ็ญเพียรอยู่ตรงบริเวณเพิงหินที่ประดิษฐานหมอบีวโกมารภักจจากนั้นได้ไปอธิษฐานขอพรที่รอยพระพุทธรูปว่า “ถ้าตัวหลวงพ่อบารมีที่จะพัฒนาสถานที่แห่งนี้ให้เจริญรุ่งเรืองได้แล้ว ขอความสำเร็จสามประการคือ “น้ำไหลไฟสว่าง หนทางสะดวก”” จากนั้นก็ได้เริ่มพัฒนาสถานที่โดยเริ่มการทำทางขึ้นสู่ยอดเขาใช้เวลาทำทางอยู่หลายปี โดยอาศัยญาติโยมศิษยานุศิษย์ที่มีศรัทธาและวัดต่างๆ ใช้เวลาทำทาง 7-8 ปี จนมาถึงบริเวณลานพระสิวลีซึ่งมีหนทางที่ลาดชันมากไม่สามารถที่จะทำทางรถได้จึงได้ปรึกษากันว่าให้ทำเป็นทางเท้าให้ผู้แสวงบุญเดินที่สำคัญเป็นการพิสูจน์ศรัทธาต้องมีหลักฐานที่มั่นคงจึงจะขึ้นไปได้จากนั้นได้พัฒนาระบบน้ำระบบไฟฟ้า จนเกิดความสะดวกสบายจนถึงปัจจุบัน

นิมิตปรากฏ ขณะเจริญจิตภาวนา

ท่านพ่อเขียนได้เล่าให้ฟังสมัยตอนทำทางขึ้นสู่ยอดเขาประมาณปีที่ 3 เกิดปัญหาขึ้นไม่สามารถทำได้เพราะความลาดชันของภูเขา ตลอดจนถึงหุบเหวลึกคณะศิษย์ที่มาช่วยงานต่างถอดใจที่สุดก็เลยต้องหยุดการทำงานลงชั่วคราวแต่ท่านพ่อเขียนก็ยังคงไม่ย่อท้อ ขึ้นไปบำเพ็ญเพียรอยู่ ณ ที่ลานพระพุทธรูปท่านเล่าให้ฟังว่าหลังจากบำเพ็ญเพียรเสร็จก็นอนพักเกิดนิมิตเห็นผู้ชายใส่ชุดขาว มาเดินนำหน้าและชี้ช่องทางให้ทำทางมาตามทางดังกล่าว ซึ่งก็จะสามารถทำทางขึ้นมาได้พอรุ่งเช้าหลังจากที่ได้ฉันภัตตาหารเสร็จท่านก็พาลูกศิษย์ออกสำรวจไปตามนิมิตนั้นก็พบช่องทางที่สามารถทำทางได้จึงได้แจ้งข่าวลงไปด้านล่างจากนั้นคณะศิษย์และครูบาอาจารย์ทั้งหลายก็พาชาวบ้านผู้มีจิตศรัทธา ขึ้นมาเพื่อที่จะทำทางกันต่อ

พร้อมกันนี้ท่านพ่อเขียนยังเล่าถึงสถานที่หลายๆจุดเช่นบาตรพระอานนท์ บาตรพระโมคคัลลานะ บาตรพระสารีบุตรเสมาธรรมจักรพระนอน ฯ ทั้งหมดนี้ปรากฏในนิมิตของท่านทั้งสิ้นท่านค้นหาจนพบและตั้งชื่อให้สอดคล้องกับประวัติในพระศาสนา

ที่มาของผ้าแดง

ในสมัยแรกๆทุกคนยังขึ้นไม่มากเพราะว่างๆท่านพ่อเขียนก็จะนำผู้แสวงบุญขึ้นไปสักการะสถานที่ด้านบน (ลานอิน) เช่นบาตรพระอานนท์บาตรพระโมคคัลลานะ บาตรพระสารีบุตรและสถานที่อื่นๆจนสุดเขตที่ท่านเรียกว่าสุดเขตแดนพุทธชาดแล้วก็พาญาติโยมกลับต่อมาในภายหลังได้มี ผู้แสวงบุญขึ้นไปมากท่านจึงไม่มีเวลาที่จะพาญาติโยมขึ้นดังนั้นใครจะขึ้นก็ต้องขึ้นไปกันเองจึงทำให้คนบางกลุ่มเดินเลยเขตที่กำหนดและหลงป่าท่านพ่อเขียนจึงให้ลูกศิษย์ทำแผ่นผ้าสีแดง แล้วเขียนไว้ที่ผ้าว่า “ห้ามผ่าน” ต่อมาเมื่อใครจะขึ้นมาด้านบนท่านพ่อก็จะบอกให้ทราบว่ามีคนขึ้นมาสุดเขตแล้วจะเห็นผ้าสีแดงที่เขียนไว้ว่าห้ามผ่าน นั่นคือจุดสิ้นสุดของการเดินทางให้กลับลงมาจากนั้นคนที่ขึ้นไปก็ไม่มีใครหลงป่าอีกแต่ด้วยผู้ที่ขึ้นไปต้องใช้กำลังเป็นอย่างมากเมื่อไปถึงจุดสูงสุดก็มักจะจารึกอักษรไว้ที่ผ้าแดงขอพรไว้ว่า “สาธุ ข้าพเจ้าได้เดินทางมาถึงแล้วขอให้รวยรวยรวย” เมื่อคนขึ้นมาที่หลังมาพบเห็นข้อความเข้าก็อยากเขียนไว้บ้างเขียนไปเขียนมาเกิดมีคนทีไปขอพรถูกรางวัลที่หนึ่งเข้าเลยดังขึ้นมา ปัจจุบันจึงเป็นอีกสถานที่ ๆ ใครๆก็อยากขึ้นไปให้ถึง

ที่มาของ “เขาคิชฌกูฏ”

จากการที่ท่านพ่อเขียนได้ไปประเทศอินเดีย เพื่อไปสักการบูชาสถานที่ประสูติ ตรัสรู้ สถานที่แสดงธรรมและเสด็จดับขันธปรินิพพานฯ ซึ่งต้องใช้เงินในการเดินทางเป็นจำนวนมากผู้ที่ศรัทธาแต่ขาดทุนทรัพย์ไม่สามารถไปได้จึงพิจารณาถึงสถานที่บนเขาคิชฌกูฏในสมัยนั้นเรียกว่าเขาพลวงเพราะตามน้ำตกลำธารต่างๆมีปลาพลวงอาศัยอยู่มากมีสถานที่ ๆ มีหลายสิ่งคล้ายกับที่ประเทศอินเดียท่านจึงขอเปลี่ยนชื่อเพื่อให้เหมือนกับเขาคิชฌกูฏในประเทศอินเดีย จึงตั้งชื่อว่า พระบาทเขาคิชฌกูฏ เพื่อให้ผู้ที่ไม่สามารถไปประเทศอินเดียได้ระลึกถึงสถานที่ สวรรค์สถานสำคัญ ขณะขึ้นมานมัสการรอยพระพุทธรูป

โครงการพุทธอุทยาน

ภายหลังการขยายตัวของผู้มีจิตศรัทธามีจำนวนมากขึ้นทำให้สถานที่ในการรองรับไม่เพียงพอ และอาคารก็ชำรุดสุดโทรมไปมากจึงมีนโยบายที่จะปรับปรุงอาคารแต่ก็ไม่สามารถดำเนินการได้ อันเนื่องมาจากติดขัดข้อกฎหมายอุทยาน ท่านพ่อเขียนจึงได้มอบให้ผู้เขียนเข้าปรึกษากับทางอุทยาน ทางอุทยานจึงได้เสนอให้เข้าร่วมโครงการ พุทธอุทยาน โดยมีการกำหนดพื้นที่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นสถานที่จัดงานประเพณีนมัสการพระบาทหลวงเขาคิชฌกูฏในปี 2552 จึงได้ดำเนินการขออนุญาต และได้รับอนุญาตในปี พ.ศ. 2554 โดยมีพื้นที่จำนวน 15 ไร่ 1 งาน 43 ตารางวา

ที่มาของเทพเจ้าแห่งเขาคิชฌกูฏ

จากการที่ท่านผู้เขียนได้นำเงินที่ญาติโยมมาบริจาคในประเพณีงานนมัสการพระบาทหลวงเขาคิชฌกูฏ ไปบริจาคสร้างประโยชน์ให้กับพระศาสนาสังคมส่วนราชการต่างๆ อย่างมากมายจนเป็นที่เลื่องลือถึงกิตติศัพท์ในการบำเพ็ญทานบารมีของท่านที่ท่านไปเหยียบสถานที่ๆไหนที่นั่นจะมีความเจริญขึ้นมาทันที ทำให้มีผู้กล่าวยกย่องท่านว่าเป็น “เทพเจ้าแห่งเขาคิชฌกูฏ”

คำสอนท่านพ่อเขียน

ท่านพ่อเขียนเป็นพระสงฆ์ที่มีอุดมการณ์ในการพัฒนาอย่างยิ่งเช่นโครงการนำวัดเข้าสู่โรงเรียนคือการนำพระสงฆ์ที่มีความรู้เข้าเสริมการเรียนการสอนตามโรงเรียนจนกระทั่งมีการขับเคลื่อนให้พระสงฆ์ทุกภาคส่วนเข้าสอนหนังสือตามโรงเรียนทั่วประเทศ

ภายหลังท่านได้ดำริโครงการ “นำวัดเข้าสู่บ้านสร้างวิมานให้ครัวเรือน” โดยเน้นให้ชาวพุทธตระหนักถึงเรื่องการรักษาศีล 5 การสวดมนต์ประจำชีวิต การสวดมนต์ประจำบ้าน การกราบพระ 5 ครั้ง และท่านจะมีสโลแกนที่ว่า คิดดี ทำดีพูดดี ฯลฯ

ปลายยุคท่านพ่อเขียน

จากการที่ท่านพ่อเขียนได้รับแรงศรัทธาจากศิษยานุศิษย์มากมาย ภาระต่างๆ ก็เพิ่มมากขึ้นผู้เขียนได้เคยเรียนถามท่านว่า ท่านพ่ออายุก็มากขึ้น งานก็มาก ทำไมท่านพ่อไม่หาพระที่จะเป็นรองในการรับงานที่ท่านพ่อได้ทำ โดยเฉพาะงานนมัสการพระบาทหลวงเขาคิชฌกูฏ ท่านพ่อเขียนท่านก็ไม่ตอบ แต่ท่านกลับให้อิโวาทต่อทางผู้เขียนว่า “รอยพระพุทธรูปบาทเป็นของชาวพุทธทุกคนการรักษาคูแล

ประเพณีเป็นหน้าที่ของชาวพุทธทุกคน” ใครจะมาบริหารก็แล้วแต่ ท่านพ่อฝากไว้สองเรื่อง คือ” อย่าทิ้งคนเก่า และอย่าเก็บเงิน”

อย่าทิ้งคนเก่า

หมายถึงคนที่เคยได้ร่วมทำงานกับท่านมาตั้งแต่ยังไม่มีค่าแรงจนมามีการจ้างงานในปัจจุบัน คนเหล่านั้นแม้จะอายุมากแล้วถ้าเขามาขอทำงานก็รับเขาไว้ทำได้ไม่ได้ก็ดูแลกันไป เพราะเขาเคยมีบุญคุณกับเรานี้มาก่อน สอนให้เราไม่ลืมบุญคุณคน

อย่าเก็บเงิน

หมายถึงเงินญาติโยมที่ได้บริจาคมาในการจัดงานประเพณีก็ต้องให้นำไปบริจาคตามวัตถุประสงค์ของโยมอย่าเก็บไว้เพราะจะเป็นอันตราย

และท่านยังสอนเสมอว่า “ทำอะไรให้เหมือนคนจับอัฐ” คืองานทุกอย่างที่ทำ เราไม่สามารถทำให้แล้วเสร็จได้ในเร็ววันต้องใช้เวลา เหมือนคนที่จับอัฐ แม้งานจะเร่งสักเพียงใด แต่หากอัฐที่จับไปก่อนยังไม่แห้งไม่แข็งเรารับจับขึ้นไปก็จะมีแต่พังลงมาเท่านั้น

หรือบางครั้งมีปัญหาหลายๆ กูเขียนไปกราบเรียนถึงปัญหา ท่านก็พูดให้คิดว่า “เราทำงานกับคน คนมันก็แบบนี้แหละ”

ภายหลังต่อมาท่านได้มอบหมายให้ผู้เขียนไปดูผลงานด้านการปรับปรุงอาคารสถานที่ต่างๆ ผู้เขียนจึงเสนอให้สร้างอาคารรับรองแขกที่ขึ้นมานมัสการรอยพระพุทธรบาท (ศาลาธรรมสวดคุณประชาสามัคคี) เนื่องจากสมัยนั้นทรุดโทรมมาก จนผู้เขียนให้สมญานามท่านพ่อว่า “เหมือนพระราชาอยู่ในกระท้อ” เพราะท่านเป็นพระเถระที่มีผู้คนศรัทธามาก แต่สถานที่รับแขกท่านทรุดโทรมมาก จึงได้เสนอให้สร้างศาลาธรรมสวดคุณประชาสามัคคี ซึ่งการก่อสร้างดังกล่าวทำได้ยาก และที่สำคัญต้องทำให้แล้วเสร็จก่อนการเปิดงานในปีถัดไปจึงได้มีการระดมทีมช่างและผู้ชำนาญงานทุกฝ่าย แต่ก็เป็นที่น่ามหัศจรรย์ซึ่งสามารถสร้างแล้วเสร็จในระยะเวลาเพียง 9 เดือน (การก่อสร้างขมยอเขาต้องใช้กำลังคนในการขนอุปกรณ์ก่อสร้าง)

ในปีพุทธศักราช 2555 เมื่อเปิดเขาได้เพียงหนึ่งอาทิตย์ ท่านพ่อก็อาพาธ จึงนำท่านไปรักษาอาการอาพาธ และท่านก็ถึงแก่กรรมภาพลงในที่สุด

ยุคปัจจุบัน: คณะสงฆ์มอบให้พระครูประดิษฐ์ศาสนการ (ท่านพ่อจ่านงค์) เป็นประธาน

หลังจากท่านพ่อเขียนมรณภาพลงในปีพ.ศ. 2555 ทำให้คณะทำงานมองหาพระสงฆ์ที่จะเป็นประธานองค์ต่อไป ขณะนั้นมีเพียงท่านพ่อจ่านงค์ (พระครูประดิษฐ์ศาสนการ) ซึ่งเป็นพระเถระที่เหลื่อเพียงองค์เดียวที่ร่วมการบริหารงานมาในยุคท่านพ่อเขียนคณะศิษยานุศิษย์จึงกราบอาราธนาให้ท่านพ่อจ่านงค์ เป็นประธานในประเพณีงานนมัสการรอยพระพุทธรบาท แต่ท่านพ่อจ่านงค์ไม่รับและให้ขอแนะนำคณะศิษย์ไปว่า ประเพณีที่ครูบาอาจารย์ได้ทำสืบๆกันมานั้นเมื่อผู้บริหารไม่สามารถทำได้ ต้องมอบคืนให้คณะสงฆ์เป็นผู้พิจารณา ทุกฝ่ายจึงให้ท่านพ่อจ่านงค์นำเข้าพบทางคณะสงฆ์คือ เจ้าคณะจังหวัดจันทบุรี (พระราชจันทร์โมลี) เจ้าคณะจังหวัดจึงได้จัดประชุมสงฆ์ในระดับเจ้าคณะตำบลเจ้าคณะอำเภอ และรองเจ้าคณะจังหวัดโดยมีเจ้าคณะจังหวัดจันทบุรีเป็นประธานในการประชุม ในที่ประชุมเห็นชอบให้ท่านพ่อจ่านงค์ขึ้นเป็นประธานในการบริหารงานสืบต่อจากท่านพ่อเขียน

ทำงานในรูปคณะสงฆ์

ในการดำเนินงานตั้งแต่ยุคแรกจนถึงยุคท่านพ่อเขียนเป็นการทำงานในรูปแบบของคณะสงฆ์ ดังนั้นงานภายใต้การบริหารของท่านพ่อจำนงค์ ท่านให้ทำในรูปของคณะสงฆ์ เพื่อให้ทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาประเพณี อันจะนำมาซึ่งความยั่งยืนโดยมีคณะสงฆ์ทั้งจังหวัดเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เพื่อร่วมกันรักษาประเพณีงานนมัสการรอยพระพุทธรูปบาทหลวงเขาศิษย์คุณ

สถานที่สำคัญ

เจ้าพ่อขุนด่าน

เจ้าพ่อขุนด่านซึ่งมีที่ตั้งอยู่ณบริเวณ สันเขื่อน โดยมีบรืวารคือพญามือเหล็กพญามือไฟ ตามตำนานมีความเชื่อว่า เจ้าพ่อขุนด่านจะคอยปกป้องรักษาผู้คนที่ได้ขึ้นไปนมัสการรอยพระพุทธรูปบาทหลวงนั้นจึงมีการบวงสรวงเจ้าพ่อขุนด่านทุกปีของการเปิดให้ขึ้นและปิดงาน พร้อมกันนี้ขณะที่รถแล่นผ่าน รถทุกคันจะบีบแตรเป็นการแสดงความเคารพพร้อมทั้งผู้ที่นั่งรถจะยกมือไหว้เป็นการแสดงความเคารพเช่นกัน

เจดีย์กลางเขา

เจดีย์ในสมัยก่อนเป็นจุดพักที่สำคัญเพราะทุกคนที่ขึ้นมาจะต้องแวะพัก และทานข้าวต้มกันตรงนี้ จุดพระเจดีย์มีเจดีย์รูปหินเป็นที่สักการะและมีความเชื่อว่าเจดีย์ดังกล่าวเป็นเสมือนกับพระจุฬามณี เจดีย์สถาน จึงนิยมเข้าไปกราบไหว้บูชาเพื่อระลึกถึงพระจุฬามณีเจดีย์สถาน เพื่ออธิษฐานให้ได้พบพระพุทธเจ้าในอนาคตกาล

ลานพระสิวลี

ลานพระสิวลีเป็นสถานที่จอดรถขึ้นบนก่อนที่จะเดินทางด้วยเท้าขึ้นสู่ลานพระพุทธรูปบาทหลวงที่มาของพระสิวลีนั้นเนื่องด้วยมีผู้แสวงบุญได้นิมิตเห็นพระสิวลีองค์สวยงามมาก จึงได้สร้างมาถวายไว้เพื่อเป็นที่สักการะบูชา จึงเลือกชื่อสถานที่ตรงนี้ว่า ลานพระสิวลี

พระนอน

หลังจากกราบไหว้ที่ลานพระสิวลีแล้วเดินขึ้นมาซัก 200 เมตรจะมีก้อนศิลา ที่มีลักษณะเหมือนพระพุทธรูปปางไสยาสน์(พระนอน) สถานที่ตรงนี้ท่านพ่อเขียนได้นิมิตเห็นและได้ตั้งชื่อไว้ว่าพระนอน ทุกครั้งที่ท่านเดินทางขึ้นลงท่านจะต้องแวะกราบไหว้ทุกครั้งไป ท่านให้ระลึกถึงสถานที่เสด็จดับขันธปรินิพพานของพระพุทธเจ้า ถือเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อีกแห่งหนึ่ง

พระมาลัย

พระมาลัยถือเป็นอีกจุดหนึ่งที่จะมีผู้แสวงบุญเข้ากราบไหว้บูชา จุดดังกล่าวจะมีพระสงฆ์ ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ให้แก่ผู้แสวงบุญ

เนินพระเมตตา

เนินพระเมตตาเดิมที่เรียกว่าเนินตุตโคงสาเหตุที่เรียกอย่างนั้นเพราะเวลาเดินมาถึงจุดนี้ทุกคนจะเหนื่อยและหยุดพักเมื่อหายเหนื่อยก็จะเดินขึ้นขณะเดินขึ้นคนที่เดินตามขึ้นไปข้างหลังจะเห็นกันคนที่เดินขึ้นอยู่ข้างหน้าจึงเรียกเนินนี้ว่า เนินตุตโคงภายหลังจึงพิจารณาถึงสถานที่ตรงนี้ว่า ควรทำเป็นสถานที่พักในขณะเดินทาง จึงได้ตั้งชื่อเสียใหม่ ซึ่งสมัยก่อนจะมีแค่เพียงพระพรมน้ำมนต์ โดยมีหลวงตาเทพ ซึ่งเป็นพระที่บวชตอนอายุมากแล้ว แต่มีความเพียรในการปฏิบัติและได้บำเพ็ญเพียงบนเขาแห่งนี้ท่านปรารภว่า เวลานั่งเจริญจิตภาวนาจะนิมิตเห็นพระพุทธเมตตาจึงเสนอให้ตั้งชื่อสถานที่ตรงนี้ว่า เนินพระเมตตาปัจจุบันมีการสร้างพระพุทธเมตตาไว้ให้สักการบูชา

รอยเสือใหญ่

ที่บริเวณรอยเสือใหญ่จะมีรอยเท้าเสือปรากฏที่หินศิลาซึ่งมีรอยขนาดใหญ่และยังมีความเชื่อกันว่า เป็นสถานที่บำเพ็ญบารมีของปู่เจ้าสมิงพราย (ปู่ฤาษี) จึงมีผู้แสวงบุญเข้าไปกราบไหว้ขอพรเพื่อความเป็นสิริมงคล

ประตูสวรรค์

เมื่อออกจากรอยเสือใหญ่จะผ่านช่องแคบตรงนั้นจะมีพระปฏิมากร พระพุทธรูปปางป่าเลไลย์ ซึ่งเป็นพระประจำวันของผู้ที่เกิดวันพุธกลางคืนอยู่ใต้เพลิงหินและจะมีช่องแคบ ๆ มีบันไดตรงนั้นเรียกว่าประตูสวรรค์เมื่อกราบไหว้เสร็จแล้วให้ตั้งจิตตั้งใจทำกาย วาจาใจให้บริสุทธิ์เพื่อจะได้ขึ้นไปกราบไหว้ รอยพระบาท

พระเจ้าตากสินมหาราช

เมื่อขึ้นมาจากประตูสวรรค์แล้วจะผ่านจุดรับบริจาคหินทราย ซึ่งกองทุนดังกล่าวต้องเริ่มกันที่ลานพระสิวลีสจะมีหินทรายให้ผู้แสวงบุญได้ถือขึ้นมาและนำมาบริจาคไว้ที่จุดรับบริจาคหินทราย โดยมีวัดอุปสมถ์ให้ผู้แสวงบุญได้ช่วยกันขนหินทรายขึ้นมาไว้ในการปรับปรุงอาคารที่ทรุดโทรม (เพราะต้องใช้งบประมาณในการขนหินทรายเป็นจำนวนมากในการปรับปรุงแต่ละครั้ง) หลังจากผ่านมากี้จะขึ้นบันไดสวรรค์ สุดบันไดตรงบริเวณต้นมะม่วงป่า ซ้ายมือจะมีรูปเหมือนองค์พระเจ้าตากมหาราชให้ผู้แสวงบุญได้สักการบูชา เพื่อระลึกถึงคุณของพระเจ้าตากสิน

ถ้ำปู่ฤาษี

เมื่อขึ้นมาถึงสุดบันไดต้นมะม่วงใหญ่จะมีทางลงไปทางซ้ายมือจากจุดต้นมะม่วงป่าประมาณ 100 เมตรจะเป็นถ้ำขนาดใหญ่ซึ่งอยู่ด้านใต้ของรอยพระพุทธบาท ผู้รู้เล่าว่าในถ้ำแห่งนี้เป็นที่บำเพ็ญเพียรของปู่ฤาษีมากมายและในถ้ำดังกล่าวยังมีสถานที่สำคัญคือบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ในสมัยก่อนนั้นมีผู้เฒ่าผู้แก่จะเล่าให้ฟังว่าบ่อน้ำใสสะอาด สามารถดื่มทานได้ ใครเป็นโรคภัยไข้เจ็บจะมาอธิษฐานและดื่มน้ำในบ่อนี้ก็จะหายจากโรคภัยไข้เจ็บได้อย่างน่าอัศจรรย์ แต่มีข้อแม้ว่า อย่าพูดว่าพอแล้วถ้าพูดว่าพอแล้ว น้ำในบ่อจะแห้งหมดไป ที่สำคัญคนที่เห็นน้ำนี้ได้ ต้องเป็นผู้มีศีลมีธรรมประจำใจ คนเหล่านั้นจึงจะเห็นน้ำในบ่อได้

ในสมัยปี พ.ศ.2553 ผู้เขียนไปงานพุทธาภิเษกที่วัดแม่ย่าหอม ที่จังหวัดสระแก้ว ได้เจอพระเถระรูปหนึ่ง เห็นแล้วเกิดศรัทธาเลื่อมใสจึงเข้าไปกราบท่านและสนทนากับท่านพอท่านทราบว่าเป็นผู้เขียนถวายงานท่านพ่อเขียนบนยอดเขาศิขรินภูฏานก็กล่าวถึงท่านพ่อเขียนว่าเป็นพระเถระที่เก่งมาก และท่านได้เมตตาเล่าเรื่องในถ้ำว่าท่านขึ้นมาในสมัยที่ยังเป็นสามเณร ท่านยังทันได้เห็นน้ำในบ่อที่ถ้ำฤาษี แล้วท่านก็ถามผู้เขียนว่าสมัยนี้น้ำในถ้ำยังมีอยู่หรือไม่ผู้เขียนก็กราบเรียนท่านไปว่า ไม่มีแล้วครับ ท่านก็ปรารภว่าสมัยนี้จิตใจคนมันเสื่อม สิ่งศักดิ์สิทธิ์ก็หายไปเรื่อย ๆ

ท่านพ่อเขียนได้แนะนำผู้เขียนไว้เมื่อตอนที่ท่านยังมีชีวิตว่าการที่จะมาไหว้พ่อปู่ควรมาหลังจากที่เราไปกราบไหว้รอยพระพุทธรูปแล้วและทำบุญสุนทานเสร็จแล้ว พอ خاکกลับให้เข้าไปกราบและให้อุทิศส่วนบุญให้พ่อปู่ ท่านจะอวยชัยให้พรให้เราสมปรารถนาในสิ่งที่ขอ

หมอชีวกโกมารภัจจ์

หมอชีวกโกมารภัจจ์ เมื่อในสมัยพุทธกาลคือผู้ที่ถวายการรักษาแก่พระพุทธเจ้าของเรานั่นเองซึ่งมีคณะศิษย์ของท่านพ่อเขียนได้สร้างมาถวายโดยให้นำขึ้นมาไว้บนเขา แต่เนื่องด้วยมีน้ำหนักมากทำให้น้ำขึ้นมาได้แค่ลานพระสิวลีจนที่สุดท่านพ่อเขียนได้มาจุดธูปบอกกล่าวว่า ถ้าประสงค์จะขึ้นไปโปรดลูกหลานที่ลานพระบาทด้านบนก็ให้ทำตัวเบาๆ ถ้าหนักแบบนี้จะให้หยุดตรงนี้แหละ (คืออยู่ที่ลานพระสิวลี) เมื่อท่านพ่อเขียนได้บอกกล่าวอย่างนั้นแล้วก็นามหัตถ์จรรย์ คณะแบกหามสามารถนำขึ้นมาได้ และประดิษฐ์ฐานไว้เป็นสิ่งสักการะอีกที่หนึ่งโดยเฉพาะผู้ป่วยใช้ทั้งหลายจะมาขอพรให้หายจากอาการเจ็บป่วย ซึ่งหมอชีวกโกมารภัจจ์จะอยู่ใกล้ๆ กับท่านท้าวมหาพรหม ซึ่งจะอยู่ใกล้ ๆ กลับจุดเข้าลานพระบาท

ลานพระบาท

เมื่อสุดบันไดทางขึ้นด้านซ้ายมือจะเป็นศาลาธรรมสวดมนต์ประชาสามัคคี (ศาลาต้อนรับผู้แสวงบุญ) และจุดเดียวกันด้านขวามือจะเป็นทางเข้าสู่ลานพระพุทธรูปมองจากด้านนอกจะเห็นหินก้อนใหญ่ตั้งเด่นตระหง่านภายในจะมีรอบสี่เหลี่ยมกว้างประมาณ 1 เมตรยาวประมาณ 2 เมตรตรงนั้นคือรอยพระพุทธรูป ซึ่งเป็นพระบาทเบื้องขวาของพระพุทธเจ้า ปลายพระบาทอยู่ทางด้านลาดต่ำ รอยพระบาทถือว่าเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุดในลานพระบาทนั้นยังมีสิ่งสักการะอีกหลายจุด เช่น ลูกบาตรลูกบาตรถือเป็นสถานที่ที่หัตถ์จรรย์ ที่ว่าหัตถ์จรรย์เพราะมีความเชื่อว่าหินก้อนนี้ลอยได้ซึ่งในสมัยก่อนปู่ย่าตาทวดได้เล่าให้ฟังว่า มีผู้สงสัยและขอชมบารมีโดยการอธิษฐานจิตนำด้ายสายสิญจน์มาดิ่งในแนวตัดและสามารถถึงตัดออกมาได้จึงมีความเชื่อว่า หินลูกบาตรนี้ลอยได้ในสมัยท่านพ่อเขียนยังมีชีวิตอยู่ท่านจะเข้ามาบรรยายธรรมในลานบาทนี้ โดยใช้ไฟฉายส่องไปที่หินลูกบาตรปรากฏเป็นภาพนิมิตปรากฏมากมายเช่น พระพุทธรูปปางประทานพร พระแก้วมรกตปางตามเสด็จ ในลานบาทนี้ยังมีสถานที่อื่นๆ อีก เช่น รอยพระบาทจำลองซึ่งเป็นรอยพระบาทขนาดเล็กที่อยู่ข้างๆ รอยพระบาทใหญ่ รอยพระบาทจำลองนี้แม่ชีปลั่งได้มาสร้างไว้ เมื่อสมัยขึ้นมาปฏิบัติธรรมอยู่บนยอดเขา และยังมีรอยฝ่าพระหัตถ์ซึ่งจะอยู่ตรงกันข้ามกับหินลูกบาตร ถ้าสังเกตจะเห็นรอยปิดทอง ดูใกล้ๆ จะเห็นเป็นรูปชัดเจน จากนั้นมีรอยหยาดพระโลหิต ซึ่งประวัติตรงนี้มีเรื่องเล่าไว้ว่า พระเทวทัตหวังทำร้ายพระพุทธเจ้าด้วยการใช้เท้าถีบหินก้อนใหญ่ที่อยู่ตรงกันข้ามกับหินลูกบาตร โดยถีบอย่างแรง จนมีรอยปรากฏเป็นรอยยุบลงไปขณะเดียวกันพระพุทธเจ้าก็เอาพระหัตถ์รับไว้ จึงปรากฏเป็นรอยพระหัตถ์ดังกล่าว ด้วยการที่พระเทวทัตได้ถีบหินดังกล่าวจึงมีเศษหินบางส่วน

ตกลงมาที่หลังพระบาทของพระพุทธเจ้า จนเป็นรอยชำรุด จึงมีรอยหินที่ปรากฏมีลักษณะคล้ายกับก้อนเลือดอยู่ 2 จุด

พระยืนปางอุ้มบาตร

พระพุทธรูปปางอุ้มบาตรประทับหันหน้าไปทางทิศตะวันออก สมัยก่อนตรงจุดดังกล่าวมีจอมปลวกขึ้นอยู่ ท่านพ่อเขียนก็เกรงว่าผู้ที่ขึ้นมาขึ้นนั้นจะเดินข้ามกัน จึงได้สร้างพระพุทธรูปปางอุ้มบาตรประทับยืนไว้เป็นที่สักการะ โดยถือเป็นพระประจำวันของท่านพ่อเขียน (ท่านพ่อเขียนเกิดวันพุธ) ปัจจุบันผู้แสวงบุญจะบูชาด้วยการอธิษฐานจิตแล้วเอาเหรียญโยนใส่ในบาตร

ศาลพระโพธิสัตว์แม่กวณโิม

ตรงจุดที่จะขึ้นไปลานอินทร์จะผ่านศาลพระโพธิสัตว์กวณโิมซึ่งเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่มีผู้คนสักการบูชา ก่อนที่จะเดินทางขึ้นลานอินทร์

ลานอินทร์

ลานอินทร์เมื่อสมัยก่อนจะเรียกว่า ห้างฝรั่ง ที่เรียกว่าห้างฝรั่งเพราะในสมัยก่อนนั้นชาวฝรั่งได้มาตั้งกล่องเพื่อดูภูมิศาสตร์พื้นที่ในจังหวัดจันทบุรีต่อมาภายหลังได้มีการสร้างศาลพระอินทร์ไว้เป็นที่สักการบูชา จึงเรียกชื่อใหม่ว่าลานอินทร์ ที่ลานอินทร์ยังมีสถานที่ให้สักการบูชาอีกมากมาย เช่น บาตรพระอานนท์ บาตรพระโมคคัลลานะ บาตรพระสารีบุตร เสมารธรรมจักร จนสุดเขตอุทยานพุทธชาติหรือที่เรียกว่า ฟ้าแดง

กราบไหว้ให้ได้บุญ

บูชารอยพระบาทอย่างไรให้ได้บุญมาก

การขึ้นมาเพื่อกราบไหว้พระพุทธรูปถือว่าเป็นบุญที่มีอันสูงส่งมาก มีผู้ที่ขึ้นมากราบไหว้และขอพรกลับไปมีผู้สมปรารถนาก็มากมายและไม่สมหวังก็มากเช่นกันตรงนี้จากประสบการณ์ที่ทำงานมานาน ได้พูดคุยสอบถามผู้ที่ได้ขึ้นมากกราบไหว้ขอพรและประสบความสำเร็จว่าเขาเหล่านั้นมีวิธีอย่างไรเมื่อกกล่าวโดยสรุปในการมากราบไหว้ให้ประสบความสำเร็จนั้นจะมีหลักดังนี้

1. ขณะมาจากบ้านต้องตั้งใจมาเพื่อกราบไหว้บูชารอยพระพุทธรูป และถ้าชอบชวนใครมาก็ต้องบอกหรือชวนให้มากกราบไหว้บูชารอยพระพุทธรูป คือต้องตั้งใจมาเพื่อกราบไหว้บูชารอยพระพุทธรูป

2. ขณะขึ้นมาบนเขาต้องรักษากายวาจา ใจ ให้บริสุทธิ์ผ่องใสอย่าพูดหรือกระทำการอันใดอันเป็นการลบหลู่ดูหมิ่นหรือไม่เคารพ

3. เมื่อมาถึงจุดลานพระบาท จะต้องเข้ากราบไหว้บูชาก่อนจึงจะขึ้นไปลานอินทร์ด้านบน เพราะคนส่วนมากเมื่อคนหลายๆคนไม่ไหว้มักจะขึ้นไปลานอินทร์ด้านบนก่อน หรือตั้งเจตนาจะไปขอพรที่จุดฟ้าแดงอย่างเดียว ไม่สนใจการกราบไหว้บูชารอยพระพุทธรูป รอยพระบาทถือว่าเป็นสิ่งที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สุด สำคัญที่สุด แม้ว่าการขึ้นเขาจะทำบุญทุกที่หรือมากเพียงใด แต่ถ้าไม่ได้กราบรอยพระพุทธรูปถือว่ามาแล้วขาดทุน

4.ให้ความเคารพในขณะที่เข้าลานพระพระบาท เช่น ต้องถอดหมวก ถอด รองเท้า ลดสัมภาระที่สะพายบนบ่าบนไหล่ลง สวมใส่เสื้อผ้าที่สุภาพเรียบร้อย

5.เตรียมเครื่องสักการะให้พร้อม ของสำหรับสักการบูชารอยพระบาทนั้น มี ดังนี้

- รูป การใช้รูปควรใช้ 3 ดอก หรือ 9 ดอก เพื่อเป็นการระลึกถึงคุณ 3 ประการ และคุณ 9 ประการ (อานิสงส์บูชาด้วยรูป จะส่งผลให้เป็นผู้มีชื่อเสียงขจรขจายไปทุกภพทุกชาติ)

- เทียน ใช้ 2 เล่ม หมายถึง พระธรรมกับพระวินัย(อานิสงส์บูชาด้วย เทียน จะทำให้เราเป็นผู้มีดวงตาเห็นธรรมได้ง่ายเป็นผู้มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดทุกชาติ)

- ดอกไม้ ควรเตรียมมาเป็นการเฉพาะ ซึ่งส่วนใหญ่มักจะซื้อมา เมื่อเดินทางขึ้นมาที่ไหว้ตามเส้นทางมาโดยตลอด พอมาถึงที่ลานบาท ก็จะเหลือแต่เศษดอกไม้ ดังนั้นจึงควร เตรียมดอกไม้อันประณีตสวยงาม หรือเป็นพวงมาลัยดอกไม้สด ซึ่งจะมีเตรียมไว้ที่จุดบริการ ดอกไม้ รูป เทียน ทอง (อานิสงส์บูชาด้วยดอกไม้ จะส่งผลให้มีรูปร่างที่สวยงาม)

- แผ่นทองใช้ประมาณ 9 แผ่น เป็นอย่างน้อย(อานิสงส์บูชาด้วยแผ่น ทองหรือปิดทองจะส่งผลทำให้มีผิวพรรณงดงาม)

- เงินทอง การนำปัจจัยเงินทองถวายบูชาที่รอยพระบาทให้ตั้งเจตนา ว่า ขอถวายปัจจัยเป็นพุทธบูชาต่อรอยพระพุทธรูป อย่าคิดถวายเพื่อสร้างสิ่งใด ๆ(อานิสงส์ที่ถวายปัจจัย เงินทองบูชารอยพระพุทธรูป จะส่งผลให้เราไม่มีโรคภัยไข้เจ็บเป็นเศรษฐีทุกภพทุกชาติจนกว่าจะถึงซึ่ง พระนิพาน)

6. เข้าไปแล้วต้องกลับไหว้ให้ได้อย่างน้อย 3 ครั้ง เพราะคนส่วนมากเมื่อไป กันมากๆ การกราบก็เกรงว่าจะไปกราบเอาเท้าของคนอื่นเลยไม่ค่อยได้กราบกัน ดังนั้นเวลากราบจงตั้งใจ ให้ระลึกว่าพระพุทธเจ้าประทับอยู่จริงๆ ประหนึ่งว่าสมัยพระองค์ยังทรงพระชนม์อยู่แล้วกราบให้ได้3ครั้ง

7. ไม่ทิ้งขยะ คนเราเมื่อมาถึงจุดลานบาทก็กราบไหว้แบบเทหมด จากนั้นก็ ลืมสติ ทิ้งเศษถุงบ้างกระดาษที่ห่อแผ่นทองบ้างจนทำให้ลานพระบาทสกปรก ดังนั้นอย่าทิ้งขยะหรือเศษ สิ่งของลงในรอยพระพุทธรูปและในลานพระบาท

8. เก็บขยะ นอกจากไม่ทิ้งเศษผงเศษขยะแล้วหากพบมีเศษผงเศษขยะที่ คนอื่นทำตกหล่นไว้ก็ให้ช่วยกันเก็บและนำไปทิ้งในจุดที่ใส่ขยะ เพื่อจะได้ถวายเป็นการดูแลรักษาความสะอาด ดังประหนึ่งว่าพระองค์ประทับอยู่จริง

9. ให้ขอพรสิ่งเดียว การขอพรท่านพ่อเขียนได้เคยอธิบายไว้ว่าคนบางคน มาเพื่อขอเพียงอย่างเดียวไม่สนใจสร้างบารมี อีกประการหนึ่งคนที่สำเร็จในสิ่งที่ขอได้นั้นต้องมีบารมี เพียงพอกับสิ่งที่ขอนั้น คนบางคนขอมากเกินไปคือขอแบบโลภมาก เช่น ขอให้รวยเป็นร้อยล้าน พันล้าน หนึ่งๆ ที่ไม่มีบารมี อย่างนี้สำเร็จยาก ท่านจึงสอนให้ขอในสิ่งที่เหมาะสม และขอสิ่งสำคัญในชีวิตสักหนึ่ง อย่างจะสำเร็จไวกว่าขอทีละหลายๆ

เอาบุญไปฝากเทวดา

การเอาบุญไปฝากเทวดาหมายถึง ให้เอาบุญจากการที่ได้มากราบไหว้รอยพระพุทธรูป ไปฝากหรืออุทิศให้เทวดา เช่น ขึ้นไปดำนบน ก็เอาไปอุทิศให้เทวดาหรือลงไปในถ้ำก็นำบุญไปฝากปู่ฤาษี หรือแม่กลับไปถึงบ้านก็ให้เอาบุญไปฝากเทวดาที่บ้านตน หรือกราบพ่อแม่แบ่งบุญให้โดยขอพร ย้ำอยู่เรื่องเดิมๆ ที่สุดเมื่อบุญมีกำลังมากก็จะส่งผลให้สำเร็จสมปรารถนา

ทำไมจึงเปิด2เดือน

ยุคแรก การขึ้นนมัสการกราบไหว้รอยพระพุทธรูปไม่ทราบระยะเวลาที่แน่ชัดว่ากี่วัน โดยถือกำหนดเอาวันขึ้น1ค่ำ เดือน3 เป็นวันขึ้นนมัสการรอยพระพุทธรูป

ยุคท่านพ่อนัง ในยุคท่านพ่อนังการขึ้นนมัสการรอยพระพุทธรูปโดยมีกำหนดคือขึ้น 1ค่ำ เดือน3ของทุกปีเป็นวันแรกและเปิดให้ขึ้นเป็นระยะเวลา 7-15 วัน

ยุคท่านพ่อเขียน ในยุคท่านพ่อเขียนการเปิดให้ขึ้นนมัสการ ก็ยึดแนวทางเดิมคือ ขึ้น 1 ค่ำ เดือน 3 เป็นวันแรกของการเปิดนมัสการยุคแรกก็ยังเปิด 15 วัน ต่อมาผู้แสวงบุญเพิ่มขึ้น ในปี พ.ศ. 2536 ได้มีการขยายเวลาขึ้นเป็น 30วัน จากนั้นในปี พ.ศ. 2537 ได้ขยายเพิ่มเป็น 45 วัน แต่ก็ยังไม่เพียงพอต่อการขึ้นมาของผู้แสวงบุญ จึงเพิ่มเป็น 60 วันในปีพ.ศ. 2538 ในปีพ.ศ. 2539 ก็มีนโยบายที่จะเพิ่มอีกแต่ธรรมชาติบอกเหตุหลายสิ่งหลายประการ ท่านพ่อเขียนท่านบอกว่าธรรมชาติให้แค่นี้ (60 วัน) ท่านบอกว่าสัตว์ในป่าเขาลำบาก ต้องอดอาหาร ดังนั้นเราควรพอกันแค่นี้ ดังนั้นจึงถือปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน

ในปีพ.ศ. 2542 ได้มีการจัดปฏิบัติธรรมเฉลิมพระเกียรติขึ้นเป็นปีแรกและได้ถือปฏิบัติมาจนถึงปัจจุบัน

ยุคปัจจุบัน หลังจากท่านพ่อเขียนมรณภาพ ท่านพ่อจ๋านง (พระครูประดิษฐ์ศาสนการ) ได้รับพิจารณาจากคณะสงฆ์ให้เป็นประธานก็ได้ถือปฏิบัติตามประเพณีเดิม คือ ขึ้น 1 ค่ำเดือน 3 เป็นวันแรกของการเปิดนมัสการ และสิ้นสุดที่ แรม 15ค่ำ เดือน 4(60วัน)

ประเพณีบวงสรวงพิธีเปิดงาน

การบวงสรวงในการเปิดงานเรียกว่า “พิธีปิดป่า” คือเป็นการแสดงความเคารพต่อเจ้าป่าเจ้าเขาก่อนที่จะมีการเปิดให้พุทธศาสนิกชนได้ขึ้นมานมัสการรอยพระพุทธรูป ซึ่งมีพิธีทำบายศรีและเครื่องบูชา มีการบอกกล่าวเทวดาเจ้าป่าเจ้าเขาเพื่อขอใช้สถานที่ โดยมีประธานสงฆ์เป็นผู้อธิฐานบอกและขอให้เทวดาเจ้าป่าเจ้าเขาได้คุ้มครองปกป้องรักษาผู้แสวงบุญ พร้อมกันนี้ขอให้สัตว์ที่อาศัยในบริเวณที่จะใช้พื้นที่ ได้ไปอาศัยนอกเขตก่อน(ซึ่งถือเป็นประเพณีที่สำคัญ)

ประเพณีบวงสรวงพิธีปิดงาน

หลังจากสิ้นสุดงานนมัสการรอยพระพุทธรูปจะมีประเพณีบวงสรวงเรียกว่า “พิธีเปิดป่า” มีการจัดบายศรีและเครื่องสักการบูชา มีการบอกกล่าวเทวดาเจ้าป่าเจ้าเขาให้ทราบและอธิษฐานเพื่ออุทิศส่วนบุญที่ได้จากการนมัสการให้เทวดาเจ้าป่าเจ้าเขา จากนั้นประธานสงฆ์จะอธิษฐานเปิดป่า คือคืนพื้นที่ๆได้ใช้ในการจัดประเพณี เพื่อให้สัตว์ได้กลับมาอาศัยได้ตามปกติ

2.2 แนวคิดทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรม

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีการขยายตัวสูง และมีบทบาทสำคัญในระบบเศรษฐกิจและสังคมของหลายประเทศทั่วโลก และเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมา ซึ่งเงินตราทั้งในและระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก รวมทั้งยังส่งเสริมเพื่อให้เกิดการลงทุนในภาคของการผลิต การบริการ การสร้างงาน สร้างอาชีพ (Rosentraub, & Joo : 2009, pp. 759-770) ซึ่ง ทิพวรรณ พุ่มมณี (2557 : หน้า 198)กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนมีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ สัมผัสเอกลักษณ์ความงดงามของวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และความแตกต่างของทางวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2552: หน้า 20-21) ได้กล่าวว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม และประเพณี หมายถึง ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีที่มีเอกลักษณ์และได้ถ่ายทอดกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา การแต่งกาย การละเล่น ดนตรี ศิลปะ พิธีกรรม ประเพณี ความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ค่านิยม เป็นต้น โดยได้แบ่งย่อยทรัพยากรการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรม และประเพณีออกเป็น แหล่งวิถีชีวิตความเป็นอยู่เป็นการแสดงให้เห็นถึงลักษณะของวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของคนในชุมชน แหล่งศิลปวัฒนธรรมและประเพณี วัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ ได้แก่ วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความเชื่อ และวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับประเพณี การจัดการทรัพยากรทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดเป็นความแท้ ซึ่งความแท้นั้นก็คือความเป็นของจริง (Realness) และความเป็นของดั้งเดิม (Genuineness) ของทั้งวิถีชีวิต เหตุการณ์ต่างๆ รวมถึงสิ่งที่มีมนุษย์ได้สร้างขึ้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นทรัพยากรสำคัญของการท่องเที่ยวในทุกอย่างอาจจะทำให้การท่องเที่ยวไม่มีความหลากหลาย จนต้องนำไปสู่การสูญเสียความแท้ของวัฒนธรรมดั้งเดิมไปในที่สุด (LininaPhuttitarn, 2011) การท่องเที่ยวโดยชุมชนและองค์ประกอบของการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในด้านต่างๆ ที่ผู้เข้ามาพัฒนาและจัดการจำเป็นต้องตระหนักถึงเมื่อตัดสินใจดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนขึ้น คือ ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมได้และหากไม่มีกระบวนการในการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนและการกระจายผลประโยชน์แก่ชุมชน ก็ไม่สามารถถือว่ารูปแบบการท่องเที่ยวนั้นๆ เป็นลักษณะการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ (พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจด์, 2553 : หน้า 7, 34) ซึ่ง พรทิพย์ วีระสวัสดิ์ (2551 : หน้า 4) ได้ให้ความหมายของคำว่า การพัฒนา คือ การเปลี่ยนแปลงจากสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ดียิ่งขึ้น โดยการรักษาสິงที่ดีให้คงไว้ภายใต้การวางแผนอย่างชัดเจน เป็นการเปลี่ยนแปลงที่พึงปรารถนาและมีประสิทธิภาพ และรวมถึงเป็นการเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่มความสุขในสังคม Talcott (1972) กล่าวว่า สังคมมีการปรับตัว (Adaption) หากสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่ในสังคมไม่ตรงกับความต้องการของระบบก็ต้องการปรับตัว และสังคมต้องการกำหนดเป้าหมาย และจะต้องทำให้เกิดความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันของระบบต่างๆ จึงจะต้องมีการบูรณาการ (Integration) เข้าหากันและกัน ตลอดถึงการดำรงและฟื้นฟูแรงจูงใจของปัจเจกชนและรักษาแบบแผนของสังคม (Latency หรือ Maintenance) ในการที่จะขับเคลื่อนไปข้างหน้าด้วยกันนั้น จำเป็นจะต้องมีแรงจูงใจร่วมกัน นอกจากฟื้นฟูปัจเจกบุคคลแล้ว แบบแผนของสังคมก็ต้องถูกดำรงไว้ด้วยคือดำรงไว้

ลักษณะของสังคมที่ไม่เปลี่ยนแปลงแบบถอนรากถอนโคน หรือเป็นแบบแผนในรูปแบบอนุรักษนิยม และการธำรงรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมนั้นให้คงอยู่

สิ่งที่เป็นแนวคิดสำหรับการบริหารเพื่อให้อยู่รอดและประสบความสำเร็จคือ การบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management) เมื่อจะดำเนินการเปลี่ยนแปลงใดๆ ก็ตามจำเป็นต้องมีการคิดวิเคราะห์ เตรียมการวางแผนอย่างเป็นระบบ ดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอน สามารถชี้วัดความสำเร็จที่เกิดขึ้นได้อย่างชัดเจน ตลอดจนการรักษาสภาพการเปลี่ยนแปลงที่ดีให้มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนและยั่งยืน (เอกชัย กี่สุขพันธ์ และคณะ, 2553)

การวิเคราะห์องค์การและความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลง(Kanter, Stein & Jick,1992)มีดังนี้

1. สร้างวิสัยทัศน์ร่วม (shared vision) และทิศทางรวม (common direction) แยกจากอดีตที่ผ่านมา
2. สร้างและกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกความจำเป็นเร่งด่วน (sense of urgency)
3. สนับสนุนบทบาทความเข้มแข็งของผู้นำแสวงหาและจัดหาการอุปถัมภ์ทางการเมือง (political sponsorship)
4. สร้างแผนดำเนินการ (implementation plan)
5. พัฒนาโครงสร้างที่มีขีดความสามารถในการสนับสนุน สื่อสาร ระดมการมีส่วนร่วมของคน (people involvement) และแสดงความจริงใจ (honest) สร้างแรงหนุน (reinforce) และสถาปนา (institutionalize) การเปลี่ยนแปลง

Kotter (1996:pp.72) เสนอความคิดเห็นว่าวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงที่ดีและมีประสิทธิผลควรตอบสนองจุดมุ่งหมาย 3 ประการ ดังนี้

ประการแรก คือการทำให้ทิศทางทั่วไป (General direction) ของการเปลี่ยนแปลงนั้นมีความชัดเจน สามารถบรรยายและอธิบายความชัดเจนของคำถาม คำตอบและการตัดสินใจด้านต่างๆ ในรายละเอียดได้เป็นที่น่าพอใจ สามารถจัดข้อสงสัยที่เกิดจากการตีความวาระซ่อนเร้นและความคลุมเครือเกี่ยวกับประเด็นและเหตุผล ความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลงได้

ประการที่สอง วิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงกระตุ้นให้คนในองค์กรลงมือปฏิบัติในทิศทางที่ถูกต้อง (Right direction) แม้ว่าในระยะแรกๆ อาจจะต้องเผชิญกับปัญหาส่วนตัวและทำให้ตนเองได้รับความเจ็บปวด

ประการที่สาม วิสัยทัศน์ช่วยเหลือและทำหน้าที่ประสานงานกิจกรรมระหว่างกลุ่ม/ ฝ่ายต่างๆ ให้มุ่งไปในทิศทางเดียวกันอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ดังนั้นวิสัยทัศน์การเปลี่ยนแปลงร่วมควรครอบคลุมลักษณะสำคัญคือ ให้ภาพจินตนาการเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต มีความเป็นไปได้ในเชิงยุทธศาสตร์ กำหนดเป็นแผนประมาณการเกี่ยวกับเป้าหมายและงบประมาณ และมีจุดเน้น ความยืดหยุ่น และสะดวกในการติดต่อสื่อสาร ผู้นำองค์กรในระดับต่าง ๆ มีผลต่อการสร้างความมั่นใจให้กับลูกน้องหรือผู้ปฏิบัติงานที่อยู่ในความดูแลรับผิดชอบ และความมั่นใจในกลุ่มลูกน้องนี้จะไปสู่ความเชื่อที่ว่าเขาสามารถทำงานการเปลี่ยนแปลงที่ยากลำบากและท้าทายได้

Cohen,&Uphoff, (1977) กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมได้แก่ การมีส่วนร่วมของผู้คนในส่วนของกระบวนการตัดสินใจ การวางแผนการดำเนินการร่วมกัน การแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน การพัฒนาของแผนการและความพยายามที่จะประเมินแผนการดังกล่าวร่วมกันด้วย” ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย/ ผู้มีส่วนร่วมทั้งหลาย ล้วนมีบทบาทที่เกิดจากปัจจัยที่ต่างกัน เช่น ประชาชนควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ นักอนุรักษ์ชุมชนและนักกิจกรรมควรต้องทำงานร่วมกันในการให้ความรู้แก่ประชาชนทั่วไป เกี่ยวกับคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมของพวกเขาและวิธีที่พวกเขาจะสามารถมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทำนุบำรุง และผลประโยชน์ของการอนุรักษ์นี้ (UNESCO, 2009) การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีสิทธิในการดูแลรักษาและควบคุมการใช้ทรัพยากรของชุมชนเอง ตลอดจนการสร้างวินัยท้องถิ่นและสิทธิของชุมชนก็ต้องได้รับการยอมรับอันเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน กิจกรรมต่างๆ ควรเป็นไปบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่นและข้อปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น เพื่อจะสนองต่อความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ลักษณะการมีส่วนร่วมจะต้องเกิดจากระดับล่างในการคิดริเริ่ม วางแผนตัดสินใจ ได้รับผลประโยชน์ ตลอดจนได้รับการแจ้งข่าวสารข้อมูล ปรีกษาหารือและเกี่ยวข้องในขั้นตอนการวางแผน นำแผนแปลงไปสู่ภาคปฏิบัติ และจัดการโครงการพัฒนา โดยการให้สิทธิแห่งความเสมอภาค (ปัญญาธวัช ศิลาลาย, 2555 : 153)ต้นทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นมูลค่าใช้งาน (Use Value) นั้น สามารถที่จะวัดโดยตรงจากรายได้ที่เข้ามาเป็นเม็ดเงิน เช่น ค่าเข้าชม ค่าซื้อทัวร์ ค่าจอดรถ มูลค่าการซื้อบริการต่างๆ เป็นต้น (Suttipisan, 2011 : pp. 47-55) ซึ่ง วีระศักดิ์ เครือเทพ (2555: หน้า 20)ซึ่งได้สนับสนุนไว้ว่าวิกฤตการณ์ที่ส่งผลทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ทำให้ระดับทรัพยากรขององค์กรปกครองท้องถิ่นลดลง ทั้งยังก่อให้เกิดภาระของรายจ่ายเพิ่มขึ้นในการรับมือกับวิกฤตการณ์เหล่านี้ นับตั้งแต่การชะลอตัวของระบบเศรษฐกิจชุมชนหรือการจ้างแรงงาน ธุรกิจและประชาชนจำนวนหนึ่งอาจขาดรายได้ และส่งผลต่อเนื่องซึ่งทำให้การจัดเก็บภาษีขององค์กรปกครองท้องถิ่นลดน้อยลง หรือส่งผลต่อการเพิ่มรายจ่ายของท้องถิ่นในการดูแลผู้ที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤต หรือมีรายจ่ายเพิ่มขึ้นในด้านการส่งเสริมอาชีพและ/ หรือด้านการจัดสวัสดิการสังคม เป็นต้น ภาวะวิกฤตเหล่านี้ต่างสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการบริหารงานคลังท้องถิ่นเพื่อรับมือกับความเสี่ยงในลักษณะต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงมิได้ Bruner (1996 : pp. 212) กล่าวว่าผลกระทบของการท่องเที่ยวมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ในด้านบวกได้ก่อสร้างงานและสร้างรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่น ในหลายแห่งการท่องเที่ยวช่วยให้คนมีงานทำ ในท้องถิ่นไม่ต้องอพยพไปทำงานในเมืองทำให้ครอบครัวและชุมชนไม่ต้องแยกกันอยู่ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวอาจมีส่วนกระตุ้นให้เกิดความภาคภูมิใจและสนใจในวัฒนธรรมของตนมากขึ้น ทำให้สนใจศึกษาค้นคว้าและรื้อฟื้นในภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นมาใหม่ช่วยต่อชีวิตให้แก่หัตถกรรมพื้นบ้าน ดนตรีศิลปะการแสดงฯลฯ มิให้สูญหายไป

วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงเอกลักษณ์ถึงความเป็นชาติ เป็นรากฐานความมั่นคงของชาติ เป็นสิ่งที่แสดงศักดิ์ศรี เกียรติภูมิ และความภาคภูมิใจในความเป็นชาติที่มีวัฒนธรรมอันดีงามสืบทอดความเป็นชาติอันยาวนานจึงมีศิลปวัฒนธรรมอันมากมายที่ต้องอนุรักษ์ฟื้นฟู และสืบทอดให้คงความเป็นมรดกคู่ชาติประเทศไทยนั้น รัฐบาลแต่ละสมัยได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมอนุรักษ์และพัฒนาวัฒนธรรมไทยอย่างต่อเนื่อง ส่วนในเรื่องค่านิยมนั้นนับว่าเป็นเรื่องสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมอย่างมาก เพราะค่านิยมจะทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐานหรือมาตรฐานของพฤติกรรมทั้งหลายของประชาชนในสังคมไทยถูกแบ่งออกเป็น2 ด้าน คือด้านลบ เช่น การนิยมพิธีการและการทำบุญเกินกำลัง การนิยมความฟุ่มเฟือย การขาดระเบียบวินัย ส่วนด้านบวกหรือค่านิยมที่พึงประสงค์ เช่น การใช้ชีวิตเพื่อให้สอดคล้อง

ธรรมชาติ การนิยมคุณงามความดี ความมีน้ำใจ ค่านิยมลบลย้อมนำมาแต่ความเสื่อมเสีย ส่วนค่านิยมบวกนั้นย้อมเป็นประโยชน์ต่อสังคม

การถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นเก่าไปยังสมาชิกใหม่ของสังคม เกิดขึ้นโดยผ่านกระบวนการเลี้ยงดูเด็กและการขัดเกลาทางสังคม เริ่มต้นจากพ่อ แม่ ญาติ เพื่อน และสื่อต่าง ๆ ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนทางสังคมที่ทำหน้าที่ปลูกฝังถ่ายทอดปลูกฝังวัฒนธรรม เริ่มจากการเป็นแบบอย่างให้เด็กเลียนแบบจนเป็นความเคยชินซึมซับจนกลายเป็นคุณสมบัติอย่างหนึ่งของเด็กโดยไม่รู้ตัวสิ่งเหล่านี้จะช่วยกล่อมเกลาเด็กให้เกิดการเรียนรู้และรับถ่ายทอดวัฒนธรรมรวมทั้งค่านิยมที่ผิดๆไปด้วยวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของสถาบันซึ่งมีลักษณะแตกต่างกันไปในแต่ละสังคม วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ พฤติกรรมของคนขึ้นอยู่กับสังคมนั้นๆและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ควบคุมสังคมและสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้แก่สังคม เพราะในวัฒนธรรมจะมีทั้งความศรัทธา ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน เป็นต้น

ส่วนในปัจจุบันค่านิยมทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปนั้นอาจจะมีทั้งทางที่ดีและทางที่ไม่เป็นประโยชน์นัก การรับเอาวัฒนธรรมที่ผิดๆจากทางต่างประเทศบ้าง หรือการทำลายวัฒนธรรมเก่าๆของสังคมไทยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งเหล่านี้จึงกลายเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมที่ต้องได้รับการแก้ไข และการทำความเข้าใจที่ถูกต้อง การรับเอาวัฒนธรรมจากต่างชาตินั้นมิได้มีแต่ด้านลบเสมอไปหากเรารู้จักการนำมาประยุกต์ใช้กับสังคมไทยนั้นก็มิมีประโยชน์มากมายเช่นกัน ส่วนมากนั้นเยาวชนในสังคมปัจจุบันรับเอาค่านิยมที่ผิดๆทำให้เกิดปัญหาทางสังคมทำให้เกิดความเดือดร้อนเกิดพฤติกรรมที่ผิดๆค่านิยมทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในสังคม ถึงอย่างไรก็ตามวัฒนธรรมไทยยังแสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นชาติไทยรวมถึงวัฒนธรรมที่ตีมงามของไทยสืบเนื่องต่อมา และควรค่าแก่การอนุรักษ์รูปแบบของวัฒนธรรมเดิมมากกว่าทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมเสีย

สังคมไทยก็เหมือนกับสังคมมนุษย์ทั้งหลายในโลกที่ไม่หยุดอยู่นิ่งๆ หากมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับสังคมอื่นๆ ในระดับเดียวกันแล้ว ก็อาจกล่าวได้ว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจนคนส่วนใหญ่ในสังคมปรับตัวเองไม่ทัน จนเกิดปัญหาทางวัฒนธรรมที่ต้องมีการแก้ไขกันตลอดมา ทั้งนี้ก็เพราะแต่เดิมสังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมประชาชนส่วนใหญ่อยู่ในชนบทที่มีการทำนา และการเพาะปลูกเป็นอาชีพหลัก การผลิตแต่เดิมก็เป็นแต่เพียงให้พอมือพอกิน ไม่ได้ผลิตอย่างใหญ่โตเพื่อส่งออกไปค้าขายกับต่างประเทศ จึงไม่มีความจำเป็นในการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีแต่อย่างใด แต่ในปัจจุบันสังคมเปลี่ยนมาเป็นสังคมอุตสาหกรรมที่มุ่งหวังผลิตสิ่งต่างๆ เพื่อส่งออกไปขายนอกประเทศ ซึ่งการผลิตผลผลิตทางการเกษตรซึ่งแต่เดิมผลิตเพื่อเลี้ยงตัวเองด้วยเทคโนโลยีง่ายๆ แบบดั้งเดิมก็เปลี่ยนมาเป็นการผลิตเป็นจำนวนมากโดยอาศัยเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทันสมัยเข้ามาช่วย มีการลงทุนและการใช้ที่ดินอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะการใช้ที่ดินก็มีการขยายเขตการเพาะปลูกพืชพันธุ์นานาชนิดไปตามบริเวณต่างๆ โดยเฉพาะที่ดอนและที่ตามป่าเขา ก่อให้เกิดการรุกร้าป่าสงวนและการทำลายสภาพแวดล้อมอย่างกว้างขวางการผลิตแบบที่เป็นแบบเกษตรอุตสาหกรรมที่ชาวบ้านธรรมดาทั่วไปซึ่งไม่มีศักยภาพทั้งในด้านเงินทุน กำลังคน และเทคโนโลยีจะทำได้ จึงเป็นเรื่องของบุคคลร่ำรวยที่เป็นนายทุน

สิ่งที่ควบคู่กับการเกษตรอุตสาหกรรมคือการขยายตัวทางอุตสาหกรรม เกิดโรงงานอุตสาหกรรมที่นำทรัพยากรต่างๆ ของประเทศมาผลิตสินค้าประเภทต่างๆ อย่างมากมาย ทำให้เกิดย่านอุตสาหกรรมและย่านพาณิชยกรรมขึ้นตามเมืองต่างๆ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคมากมาย เหล่านี้ล้วนมีผลทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานของผู้คนในท้องถิ่นต่างๆ อยู่ตลอดเวลาทั้งการย้ายจากถิ่นหนึ่งไปอีกถิ่นหนึ่ง เช่น ในภาคอีสานไปอยู่ทางภาคกลางและภาคใต้ เป็นต้น กับการย้ายจากท้องถิ่นในชนบทเข้ามาทำงานใน

โรงงานอุตสาหกรรมหรือทำงานเป็นกรรมกรในเมืองซึ่งการเคลื่อนย้ายถิ่นฐานดังกล่าวนี้มีผลกระทบทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนที่อยู่ในชนบทและในเมืองเป็นอย่างมาก ซึ่งในสังคมชนบทนั้นแต่เดิมอยู่กันอย่างเรียบง่ายในกรอบของประเพณีที่มีจารีตและขนบธรรมเนียมท้องถิ่นคอยควบคุมให้ผู้คนอยู่กันอย่างสงบสุข ปัจจุบันเมื่อคนรุ่นหนุ่มสาวย้ายออกไปทำงานที่อื่นโดยเฉพาะผู้ที่เป็หน้าครอบครัวขาดหายไปเป็นเวลาหลายๆ เดือน ทำให้สภาพครอบครัวขาดความสมบูรณ์ เด็กไม่มีความอบอุ่น ในขณะที่คนรุ่นใหม่ก็หมดความเชื่อถือในความรู้ความสามารถต่อการเป็นผู้นำของคนรุ่นก่อนเพราะตนได้เล่าเรียนความรู้ใหม่ๆ จากในเมืองมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ ได้ พร้อมกันนั้นก็รับเอาความทันสมัยในอีกหลายๆ อย่างมาจากภายนอก จึงทำให้หมดความเลื่อมใสและความเชื่อถือในสิ่งที่เป็จารีตและประเพณีของท้องถิ่นที่เคยมีบทบาทในการสร้างและควบคุมความสัมพันธ์ทางสังคม ความขัดแย้งจึงเกิดขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในบางแห่งที่มีกลุ่มชนกลุ่มใหม่เข้าไปขยายที่ทำกินและตั้งถิ่นฐาน จนทำให้เกิดลักษณะของบ้านแบบใหม่ ๆ ขึ้น เช่น บ้านจัดสรร เกือบจะทำให้ความเป็นสังคมท้องถิ่นแต่เดิมล่มสลายลงไปก็ว่าได้ ทั้งนี้เพราะคนในท้องถิ่นปรับตัวไม่ทัน ความเรียบง่ายและการอยู่ร่วมกันที่ไม่มีความแตกต่างในเรื่องของชนชั้นก็หมดไป สังคมใหม่ที่เกิดขึ้นในทุกวันนี้เป็นสังคมที่ซับซ้อนแบบมีชนชั้น และความรู้สึกในเรื่องการเป็นปัจเจกบุคคลก็มีปรากฏทั่วไปในชนบท

ส่วนในสังคมเมืองนั้นภาวะความแออัดเพิ่มขึ้นจนยากแก่การควบคุม ความเป็นสังคมเปิดที่ทำให้ติดต่อกับภายนอกได้อย่างสะดวกสบายนั้น เป็นผลให้คนได้แต่รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่หลากหลายจากภายนอกเข้ามา โดยไม่มีความรู้ความเข้าใจว่าสิ่งที่รับเข้ามานั้นเหมาะสมหรือไม่กับบ้านเมืองของตน หรือเข้ากันได้กับสิ่งที่มีมาแต่เดิมเพียงใด เมื่อไม่มีการกลั่นกรองความขัดแย้งจึงได้เกิดขึ้น การยึดมั่นถือมั่นในลักษณะการปกครองแบบประชาธิปไตยที่หยุดนิ่งอย่างเป็นอุดมคติที่ดี นโยบายทางเศรษฐกิจทุนนิยมแบบเสรีที่เป็นการส่งออกของรัฐบาลก็ดี ล้วนเป็สิ่งที่ชักจูงคนในสังคมรุ่นใหม่ให้หันไปเห็นความสำคัญทางวัตถุและความเป็นปัจเจกบุคคลตลอดเวลา ทำให้มีความซับซ้อนทางเศรษฐกิจและสังคมเพิ่มขึ้นจนยากแก่การควบคุมเกิดกลุ่มอาชีพกลุ่มผลประโยชน์ที่หลากหลายจนเกิดเป็นชนชั้นที่มีความแตกต่างกันมากมาย โดยเฉพาะช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน จนกล่าวได้ว่าปัจจุบันผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจเท่านั้นที่มีอิทธิพลในเรื่องการเมืองการปกครองของประเทศ และการรักษาผลประโยชน์ส่วนตัวก็ดีหรือจะเป็นผลประโยชน์ของแต่ละกลุ่มแต่ละเหล่าก็ดี มีผลนำไปสู่การละเมิดกฎหมายอยู่เนืองๆ เพื่อขจัดความไม่ถูกต้องให้สิ้นไป จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ทุกคนจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับกฎหมาย เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและยับยั้งการกระทำความผิดที่อาจจะทำไปโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ (ปัญญาณัฐ ศิลาลาย, 2560 : หน้า 1)

การเน้นเรื่องอุตสาหกรรมทำให้เมืองมีประชากรเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว อันเนื่องมาจากการเคลื่อนย้ายของประชากรจากภายนอกเข้ามา โดยเฉพาะการเคลื่อนย้ายของพวกชาวนาในชนบทที่เข้ามาเป็นกรรมกรตามโรงงานอุตสาหกรรม กรรมกรทำงานก่อสร้าง ตลอดจนคนงานลูกจ้างด้านบริการต่างๆ นั้น ทำให้เกิดปัญหาทางสังคมอย่างมากมาย อย่างเช่น ปัญหาชุมชนแออัด แหล่งเสื่อมโทรม ปัญหาเรื่องการลักขโมย ปล้นจี้ ซึ่งรวมไปถึงปัญหาทางโสเภณีและการว่างงานด้วย สิ่งต่างๆ เหล่านี้นำมาสู่ปัญหาของความไม่มั่นคงภายในที่เป็นส่วนรวม ถ้ามองให้กว้างกว่าเมืองออกไปถึงบริเวณชานเมืองรอบนอกที่แต่เดิมเป็นชนบท ก็จะพบว่าหลายๆ แห่งที่เดียวที่เปลี่ยนแปลงจากสังคมชาวนามาเป็นสังคมกรรมกร เพราะผู้ที่เป็นชาวนาแต่ก่อนเคยมีที่ดินทำการเพาะปลูกด้วยตนเองนั้น มีเป็นจำนวนมากที่ขายที่ดินให้กับนายทุนเพื่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรม หรือไม่ก็เพื่อทำการเพาะปลูกพืชไร่ในลักษณะที่เป็นเกษตรอุตสาหกรรม จึงต้องเปลี่ยนสภาพและฐานะตนเองเป็นกรรมกรรับจ้างทำงานให้กับกิจการทางอุตสาหกรรมเหล่านั้น นับว่า

เป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากรูปแบบหนึ่งมาสู่อีกรูปแบบหนึ่งที่แตกต่างไปจากเดิม ซึ่งการปรับตัวเองเข้าสู่วิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบใหม่ไม่ใช่เรื่องง่าย ผู้ที่ประสบความล้มเหลวอาจกลายเป็นคนยากจนที่มีความเสื่อมทางด้านจิตใจและศีลธรรมที่จะนำไปสู่ปัญหาทางสังคมน่านับการได้

วัฒนธรรมเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของสังคมมนุษย์ และเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม นอกจากนั้นวัฒนธรรมยังเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม หรือความประพฤติของมนุษย์ในแต่ละสังคมอีกด้วย ความหมายของคำว่า วัฒนธรรม อาจแปรเปลี่ยนไปตามภูมิหลังของผู้ให้คำนิยาม ดังที่ Kroeber & Kluckhohn (1952) เป็นนักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันในบทความซึ่งเกี่ยวกับวัฒนธรรม ได้กล่าวไว้ว่า ความหมายของคำว่า Culture นั้น ได้ให้คำจำกัดความไว้มากถึง 156 อย่าง ซึ่งเขาได้รวมไว้ใน 6 หมวดด้วยกัน คือ การให้คำนิยามในเชิงพรรณนา (descriptive) เชิงประวัติศาสตร์ (historical) เชิงบรรทัดฐาน (normative) เชิงจิตวิทยา (psychological) เชิงโครงสร้าง (structural) และในเชิงประวัติความเป็นมา วัฒนธรรมมิได้เป็นเพียงแค่ศิลปะชั้นสูงหรือมารยาทชั้นสูงที่บางคนมักจะกล่าวว่าคุณคณู้นั้นมีวัฒนธรรม เนื่องจากการแต่งตัวดี มีมารยาทดี และบุคคลผู้นั้นไม่มีวัฒนธรรมนั้นอาจเพราะแต่งตัวสกปรก พูดจาไม่มีกาลเทศะ ทั้งนี้เนื่องจากการใช้คำว่า วัฒนธรรมในความหมายของประเพณีนั่นเอง การให้ความหมายของวัฒนธรรมนั้นหากไปติดอยู่กับความหมายที่ว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งของ ที่ขึ้นอยู่กับองค์การนั้นองค์กรนี้ เราจะมองไม่เห็นอะไรที่แตกต่างจากการให้คำนิยามแบบเดิม ๆ ดังนั้นจึงมีผู้ให้คำจำกัดความของคำว่าวัฒนธรรมที่แตกต่างออกไป ดังเช่น Harrison & Stokes (as cited in Seel, 2000 : pp. 2-9) ได้ให้ความหมายของคำว่าวัฒนธรรมในแง่ของอำนาจ บทบาท ความสำเร็จหรือการคำนึง ซึ่ง เสฐียรโกเศศ (2524 : หน้า 5) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมอย่างน่าฟังว่า “วัฒนธรรมตามความหมายของวิชามานุษยวิทยา ได้แก่ สิ่งอันเป็นวิถีชีวิตของสังคม คนในส่วนรวมของสังคมจะคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร มีความเชื่ออย่างไรนั้น ก็แสดงออกให้ปรากฏเห็นเป็นรูปภาษา ประเพณี กิจกรรมงาน การละเล่น การศาสนา เป็นต้น ตลอดจนเป็นสิ่งต่าง ๆ ที่คนในส่วนรวมสร้างขึ้น เช่น สิ่งอันจำเป็นแก่วิถีชีวิตและการครองชีพ มีเรื่องปัจจัยสี่ เครื่องมือ เครื่องใช้ เหล่านี้เป็นต้น ความคิด ความรู้สึก ความเชื่อที่สำแดงออกให้ปรากฏเป็นสิ่งต่าง ๆ ...แล้วถ่ายทอดสืบต่อกันมาหลายชั่วคน มีการเพิ่มเติมเสริมสร้างสิ่งใหม่ ปรับปรุงสิ่งเก่าให้เข้ากัน...และนี่คือ ความหมายของวัฒนธรรม”

จากที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า วัฒนธรรม คือพิมพ์เขียว (รูปแบบที่กำหนดไว้) สำหรับชีวิตความเป็นอยู่ที่สังคมมนุษย์ต้องมีส่วนร่วม ทั้งนี้รวมถึงเรื่องของสัญลักษณ์ ความรู้ ความเชื่อ และค่านิยม ดังนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งที่มัลักษณะดังนี้ คือ

1. เป็นแบบพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ ทั้งนี้รวมถึงด้านทัศนคติ ด้านค่านิยม ความรู้ วัฒนธรรมที่อยู่ในรูปของวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งอาจมีรูปแบบแตกต่างกันไป
2. เป็นสิ่งที่มีอยู่ร่วมกัน
3. เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา
4. เป็นสิ่งที่สร้างความพึงพอใจแก่มวลมนุษย์ได้
5. เป็นสิ่งที่ปรับเปลี่ยนได้
6. เป็นสิ่งที่เป็ผลรวม หรือการผสมผสานทางวัฒนธรรม
7. เป็นรูปแบบพฤติกรรมในอุดมคติที่ต้องปฏิบัติตาม
8. เป็นลักษณะเหนืออินทรีย์

ประเภทของวัฒนธรรมในสังคมของมนุษย์อาจแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ลักษณะ คือวัฒนธรรมที่เป็นสัญลักษณ์จับต้องไม่ได้ เช่น ภาษาพูด ระบบความเชื่อ กิริยามารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น บ้านเรือน วัด ศิลปกรรม ตลอดจนเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน

ลักษณะของวัฒนธรรมในสังคมมนุษย์หนึ่ง ๆ หากเป็นสังคมเล็ก ๆ อาจประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์เดียว วัฒนธรรมเดียว มีวิถีชีวิตที่เหมือนกัน แต่ในสังคมใหญ่ย่อมมีความสลับซับซ้อนไปด้วยหลายชาติพันธุ์ มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกัน วิถีชีวิตที่เป็นรูปแบบเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ของตน สังคมใดที่มีกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่เป็นเจ้าของพื้นที่ วัฒนธรรมของพวกเขาจัดว่าเป็นวัฒนธรรมหลัก ซึ่งวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีคนจำนวนน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพเข้ามาอยู่ใหม่ในถิ่นของกลุ่มชาติพันธุ์ใหญ่ วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์เหล่านี้ก็จัดว่าเป็นอนุวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมรอง เช่น ประเทศไทยมีชาวไทยเป็นชนกลุ่มใหญ่เป็นเจ้าของประเทศ วัฒนธรรมของชนชาติไทยจึงจัดเป็นวัฒนธรรมหลัก ภาษาที่ใช้ในราชการ ขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตศิลปวัฒนธรรม จึงถือของชนชาติไทยเป็นหลัก ส่วนวัฒนธรรมจีน ชาวมุสลิม ชาวลาว เขมร กูย เป็นต้น ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในผืนแผ่นดินไทย ล้วนถูกจัดเป็นวัฒนธรรมรอง เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวเป็นชนกลุ่มน้อยนั่นเอง แต่เนื่องด้วยชนกลุ่มน้อยที่มาอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นระยะเวลายาวนานและร่วมกันช่วยพัฒนาประเทศชาติ จึงทำให้เกิดวัฒนธรรมบางอย่างที่หลายกลุ่มชนหลายเชื้อชาติได้ยึดถือปฏิบัติร่วมกัน เช่น ภาษาที่ใช้ มารยาทในการเข้าสังคม การจัดงานร่วมกันของทางราชการ การปฏิบัติและข้อห้ามข้อควรทำต่าง ๆ ล้วนจัดว่าเป็นวัฒนธรรมสากลได้ ดังนั้นในสังคมขนาดใหญ่วัฒนธรรมที่ประกอบกันอยู่นั้นก็คือ วัฒนธรรมหลัก วัฒนธรรมรองและวัฒนธรรมสากล ในส่วนของวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง เพราะวัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไปตามกระบวนการต่าง ๆ ที่ได้เข้ามากระทบ การที่วัฒนธรรมจะเปลี่ยนแปลงไปในด้านใดก็ย่อมขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ว่าได้มีการเปิดรับสิ่งแปลกใหม่ที่เข้ามากระทบได้มากน้อยเพียงไร หรือจะปิดกั้นโดยไม่ยอมรับเลยแล้วก็ปล่อยให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปเองอย่างช้า ๆ ในกรอบที่ขีดกั้นไว้ ซึ่งการจำกัดขอบเขตของการเปลี่ยนแปลงนั้นอาจออกกฎหมายหรือการจำกัดด้วยข้อห้ามก็ได้ วัฒนธรรมยังหมายถึง ผลผลิตและสิ่งของด้วย

วัฒนธรรมเป็นเรื่องที่กว้างลึกครอบคลุมวิถีชีวิต บรรทัดฐาน คุณค่า จารีตประเพณี ความเชื่อ ระบบความคิดของสังคมมนุษย์ ดังนั้นการวิเคราะห์เรื่องวัฒนธรรมจึงต้องมุ่งไปในรายละเอียดทุกแง่ทุกมุม และต้องมองวัฒนธรรมแบบองค์รวม ทั้งนี้จะต้องไม่ลืมดูสิ่งแวดล้อมในสภาวะและสถานการณ์ต่าง ๆ ของช่วงนั้น ๆ ว่ามีผลกระทบต่อวัฒนธรรมมากน้อยเพียงใด และทำให้วัฒนธรรมนั้น ๆ แปรเปลี่ยนไปในรูปใด ทั้งนี้เพราะการจะเรียนรู้เพื่อให้เข้าใจสังคมหนึ่ง ๆ อย่างถ่องแท้ นั้น วัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญมากดังที่ France Boas แห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ผู้วางรากฐานมานุษยวิทยาวัฒนธรรมได้ให้ความสำคัญทางด้านวัฒนธรรมไว้ ซึ่งต่อมามีศิษย์เอกอีกหลายคนสืบทอดความนึกคิดนี้เช่น (Ruth Benedict 1887-1978) และ (Margaret Mead) สำหรับรฐนั้น ได้กล่าวว่าวัฒนธรรมเป็นคำเรียกทางสังคมวิทยาที่เรียนรู้ทางพฤติกรรมที่ไม่ได้มีมาแต่กำเนิด โดยเรียนรู้จากผู้ใหญ่ในยุคสมัยนั้น ๆ (Bernard & Spencer, 1996 :pp. 183-185)

การเปลี่ยนแปลง (change) หมายถึงความแตกต่างที่เกิดขึ้นต่อเนื่องในช่วงเวลาหนึ่งขององค์กรหนึ่งซึ่งยังคงตัวอยู่ได้ (Nisbet, อ้างถึงใน สนธิ สมัครการ , 2542 : หน้า 2)ในปัจจุบันไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าทุกสิ่งในโลกนี้ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีสภาพมั่นคง หากแต่ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สังคมและวัฒนธรรมก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน ไม่มีสังคมและวัฒนธรรมใดหยุดอยู่กับที่ โดยแท้จริงตลอดเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเสมออันเป็นลักษณะธรรมดาของสังคมมนุษย์

หากพิจารณาถึงความหมายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมแล้ว การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจเกิดขึ้นได้จากความสัมพันธ์ทางสังคมในแต่ละเรื่อง อาจเกิดขึ้นในส่วนย่อย หรือส่วนใหญ่ของความสัมพันธ์ทางสังคมก็ได้หรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ไม่ว่าจะการเปลี่ยนแปลงจะเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยหรือใหญ่โตเพียงไรก็ตาม ย่อมถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ทั้งสิ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงในแบบแผนของการดำเนินชีวิตของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งย่อมจะมีวิถีชีวิตเป็นของตนเอง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้น ในทางปฏิบัติแล้ว ยากที่จะแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด เพราะหากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ท้ายที่สุดการเปลี่ยนแปลง ผลกระทบถึงสองลักษณะดังกล่าวเสมอ (สนธิ สมักรการ, 2542: หน้า 3-5)

2.3 แนวคิดทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

ทฤษฎีนี้จะมุ่งเน้นถึงกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เรียกว่า “ลักษณะเฉพาะทางประวัติศาสตร์” (Historical Particularism) นักมานุษยวิทยาแนวความคิดนี้คือ ฟรานซ์ โบแอส (Franz Boas) เป็นนักมานุษยวิทยาชาวเยอรมัน ซึ่งทำงานอยู่ในตำแหน่งอาจารย์ในมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย ประเทศสหรัฐอเมริกา เน้นว่า “การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นกระบวนการที่มีลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมหนึ่งแพร่กระจายไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง โดยปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมใหม่” นอกจากนี้ยังเป็นผู้สนับสนุนให้เกิดแนวคิดที่เชื่อว่า “วัฒนธรรมสามารถวัดได้ โดยนำวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาเปรียบเทียบกันและพิจารณาถึงคุณลักษณะที่สูงกว่าหรือด้อยกว่าของแต่ละวัฒนธรรม แต่ยังคงเชื่อว่าวัฒนธรรมนั้นไม่มีวัฒนธรรมใดที่ดีกว่าหรือเลวกว่ากัน” เอช.จี. บาร์เน็ต (H.G. Barnett) นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกันผู้ซึ่งสนใจศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับนวัตกรรม (Innovation) ที่ถือว่าเป็นตัวแทนจากวัฒนธรรมหนึ่งและมีการถ่ายทอดไปยังวัฒนธรรม อื่น ในงานเขียนชื่อ “Innovation: The Basis of Cultural Change” (1953) กล่าวว่านวัตกรรมก็คือ ความคิดหรือพฤติกรรมหรือสิ่งใด ๆ ก็ตามที่เป็นของใหม่ เพราะมันแตกต่างทางด้านคุณภาพไปจากรูปแบบที่มีอยู่ บาร์เน็ตเชื่อว่า “วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงเพราะนวัตกรรม แต่ขณะเดียวกันวัฒนธรรมบางวัฒนธรรมอาจเป็นตัวแทนหรือไม่สนับสนุนให้เกิดนวัตกรรมก็ได้ ฉะนั้นเขาจึงเสนอว่าจำเป็นต้องมีวิธีการส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมขึ้นในสังคมหรือวัฒนธรรม” โดยสรุปทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมนี้จะช่วยอธิบายวิธีการ/ขั้นตอน ของการเผยแพร่วัฒนธรรมหนึ่งไปสู่อีกวัฒนธรรมหนึ่ง ซึ่งจะต้องคำนึงถึงข้อเหมือนและข้อต่างของวัฒนธรรมทั้งสองเป็นสำคัญ

2.4 แนวคิดทฤษฎีการปรับตัวทางวัฒนธรรม

การปรับตัว หรือการดัดแปลงตัวของมนุษย์ (adaptation) ตามสารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา หมายถึงกระบวนการที่คนกระทำตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมโดยการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงกายภาพให้กลมกลืนกับสิ่งแวดล้อม เพื่อความมั่นคงปลอดภัยของตนเอง มีการดัดแปลงตัวของมนุษย์ออกเป็น 4 ประเภท คือ (1) การดัดแปลงทางกายภาพ (physical adaptation) (2) การดัดแปลงทางอารมณ์ (emotional adaptation) (3) การดัดแปลงทางสติปัญญา (intelligence adaptation) และ (4) การดัดแปลงทางอุดมคติ (ideal adaptation) ผู้ที่ดัดแปลงตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมไม่ได้นั้น ย่อมมีโอกาสดำรงชีวิตอยู่เป็นปกติสุขได้ (อุทัย หิรัญโต, 2526 : หน้า 2-3)

เช่นเดียวกับพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของคำว่า adaptation คือการดัดแปลง ซึ่งถือได้ว่าเป็นกระบวนการปรับตัวให้เหมาะสมที่จะมีชีวิตอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่กำหนดให้ โดยทั่วไปจะใช้กับการเปลี่ยนแปลงในลักษณะทางกายภาพของร่างกาย แต่อาจใช้ในความหมายโดยรวมถึงการดัดแปลงเชิงวัฒนธรรมเพื่อให้เหมาะสมกับสิ่งแวดล้อมเฉพาะของมนุษย์ได้ด้วย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2532 : หน้า 7)

การปรับตัว มักใช้ในความหมายของการปรับเปลี่ยนส่วนใดส่วนหนึ่งหรือหลายส่วนเพื่อจะให้ความสัมพันธ์ลงตัว (อมรา พงศาพิชญ์, 2547 : หน้า 16) การปรับตัวมักเกิดขึ้นเนื่องจากมนุษย์ต้องการดำรงชีวิตอยู่ได้ในสภาวะแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการจำเป็นขั้นพื้นฐานของตัวเองและให้บรรลุถึงสิ่งที่ตนต้องการทั้งด้านร่างกายและจิตใจ (Malm & Jamison อ้างถึงใน นิภา นิธยาน, 2530 : หน้า 5-6)

การปรับตัวทางวัฒนธรรมมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการปรับตัวของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ เนื่องจากการพัฒนาบุคลิกของชนแต่ละชาติพันธุ์มีผลต่อการที่บุคคลรู้สึกต้องการติดต่อกับผู้อื่น วัฒนธรรมอื่น ๆ ความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของ หรือการแยกตัวออกหรือความต้องการในการมีส่วนร่วมของกิจกรรมกลุ่ม (Bennett, 2001 : pp. 111-129)

การปรับตัวทางวัฒนธรรมตามแนวคิดของ Cohen (อ้างถึงใน อมรา พงศาพิชญ์, 2547 : หน้า 17-18) ได้เสนอข้อคิดว่า (1) การศึกษาเรื่องการปรับตัวทางวัฒนธรรมควรพิจารณาองค์ประกอบทางด้านศิลปวัฒนธรรม และสังคมวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิต (2) องค์ประกอบต่าง ๆ ของวัฒนธรรมเรียงร้อยเพื่อประสานเข้าเป็นวัฒนธรรมที่มีลักษณะเป็นองค์รวม มีลักษณะเฉพาะของแต่ละสังคมวัฒนธรรม (3) การปฏิสัมพันธ์กับสังคมข้างเคียงหรือการค้นพบสิ่งใหม่ภายในสังคมตนเองจะทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนเพื่อการคงอยู่ของสังคมวัฒนธรรมนั้น ๆ (4) วัฒนธรรมคือระบบสัญลักษณ์องค์ประกอบของแต่ละส่วนจะมีความหมายและสื่อความหมายที่ลึกซึ้งและกว้างขวางกว่าข้อเท็จจริง (5) การดำเนินชีวิตของมนุษย์ต้องดำเนินเป็นกลุ่ม การปรับเปลี่ยนสังคมวัฒนธรรมเป็นการปรับเปลี่ยนในกลุ่มมากกว่าในระดับปัจเจกบุคคล การสืบทอดวัฒนธรรมต้องถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่งเป็นกลุ่ม การปรับตัวทางวัฒนธรรมจึงเป็นการปรับเปลี่ยนของกลุ่ม (6) พฤติกรรมของมนุษย์สามารถยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนได้ ไม่มีพฤติกรรมใดที่ไม่สามารถปรับเปลี่ยนได้เลย และ (7) การถ่ายทอดวัฒนธรรมจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งมีกระบวนการและขั้นตอน

จากการศึกษาพบว่า วัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกันมีส่วนส่งเสริมการปรับตัวเป็นไปได้ดี และเร็วขึ้น เช่นเดียวกับทัศนคติที่ดีของผู้ไปอยู่ใหม่ต่อสถานที่ไปอยู่ก็มีผลต่อการปรับตัวและการยอมรับสังคมได้ดีด้วย (Kosic, 2002, pp. 180-181; Sodowsky & Plake, 1992 : pp. 55-59) ได้ศึกษาการผสมผสานวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของคนหลากหลายเชื้อชาติที่เกิดการยอมรับในกลุ่มที่ต่างกัน พบว่า ชาวยุโรปนั้นสามารถปรับตัวมีวิถีชีวิตในประเทศอเมริกาได้ดีกว่าประเทศแถบเอเชียหรือแอฟริกา เช่นเดียวกับ Ward, & Kennedy, (1993 : pp. 129-147) ศึกษาพบว่า นักศึกษาชาวจีนที่ไปอยู่ในประเทศสิงคโปร์สามารถปรับตัวได้ดีและง่ายกว่าเมื่อย้ายไปอยู่ที่ประเทศนิวซีแลนด์ เนื่องจากมีวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน

การได้รับคำแนะนำด้านวัฒนธรรม การให้ความรู้ในการปรับตัวทางวัฒนธรรมแก่ผู้ที่จะย้ายไปอยู่ในประเทศใหม่ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง จะช่วยให้ผู้ที่ไปอยู่ใหม่ได้เข้าใจความเป็นอยู่ เพื่ออยู่อย่างมีความสุข ลดอัตราความเสียหายต่าง ๆ ไปได้มาก เช่นกรณีของคนไทยที่ไปทำงานในบอสตันได้กลับมาเมืองไทยหลายสัปดาห์ โดยคิดว่าเพื่อความประหยัดจึงได้ปิดเครื่องทำไฟฟ้า เครื่องทำความร้อนในบ้าน

หมด เมื่อกลับไปปรากฏว่าท่อน้ำ โถส้วม ได้รับความเสียหายเนื่องจากน้ำกลายเป็นน้ำแข็ง ต้องเสียเงินถึง 5,000เหรียญในการซ่อมแซมเป็นต้น(Copeland,1999 : pp. 304-306)

สิ่งสำคัญที่ทำให้การปรับตัวได้ดีคือ ภาษา เนื่องจากภาษาของมนุษย์เป็นเครื่องมือในการสื่อสารซึ่งกันและกัน (Oliver, 1989 : pp. 69) ภาษาคือการถ่ายทอดความคิดด้วยระบบของสัญลักษณ์ ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่เกิดได้ด้วยการเรียนรู้และเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม คนที่ใช้ภาษาเดียวกันนั้นก็จะสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกันได้อย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง (อรัทัย ชื่นมนุษย์, 2542 : หน้า 53) ภาษาจึงทำให้มนุษย์สามารถที่จะปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ถิ่นที่อยู่ใหม่ การเข้าถึงบริการและการมีส่วนร่วมในชุมชนได้ง่ายขึ้น การรู้ภาษาของเจ้าของประเทศเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้การปรับตัวในการอยู่ในประเทศนั้น ๆ ประสบความสำเร็จ ถ้าไม่รู้ภาษาหรือพูดสื่อสารได้ไม่ดีก็ทำให้ในเรื่องของการปรับตัวเป็นไปได้ยากเช่นกัน (Blackwell, 1994 ; Kim, 1998 :pp. 103-124; Tomich, McWhirter & King, 2000 :pp. 37-46) ความสามารถในการใช้ภาษาไทยของแรงงานต่างชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทยจะทำให้ได้ค่าจ้างรายวันสูงกว่าผู้ที่พูดภาษาไทยไม่ได้ การใช้ภาษาไทยจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการผสมผสานเข้ากับคนไทยและสามารถนำไปสู่การตั้งรกรากอย่างถาวรขึ้นในประเทศไทยได้ (กฤตยา อาชวนิจกุล และปราโมทย์ ประสาทกุล , 2548 : หน้า 157) การเรียนรู้ภาษาใหม่ของประเทศที่ไปอยู่ใหม่สิ่งสำคัญที่สุดมิใช่อยู่เพียงแค่การรู้ภาษาเท่านั้นแต่จะอยู่ที่การรับรู้วัฒนธรรมใหม่ด้วย (Sjolie, 2004) จากการได้ศึกษาของ Bronstein(1994 : pp. 1160-1170), Olstein (1994 :pp. 85)พบว่า ภาษาถิ่นเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเครื่องมือการสื่อสารโดยเฉพาะในประเทศที่มีผู้ย้ายมาอยู่จากหลากหลายประเทศ เช่น ประเทศอิสราเอลผู้มาอยู่ใหม่ต้องรู้ภาษาฮีบรูเนื่องจากเป็นทั้งภาษาพูดและภาษาราชการ ผู้ที่รู้ภาษาฮีบรูนั้นจะสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและวัฒนธรรมใหม่ได้ง่ายขึ้น เช่นเดียวกับที่ Lybeck (2002 : pp. 174-191)ศึกษาคนอเมริกันที่ไปอยู่ในประเทศนอร์เวย์ พบว่า ระดับการเรียนรู้ภาษาที่ 2 สามารถกำหนดได้ว่าจะประสบความสำเร็จในการปรับตัวและเรียนรู้วัฒนธรรมใหม่ได้ดีเพียงใดอีกด้วย เนื่องจากการรู้ภาษาและเข้าใจถึงการใช้ภาษาได้ดีทำให้เรียนรู้วัฒนธรรมติดตามไปด้วยในกลุ่มเด็กก็พบว่า การเปลี่ยนแปลงการสอนในโรงเรียนจากการสอนโดยใช้สองภาษามาเป็นภาษาอังกฤษอย่างเดียวและให้ภาษาที่สองนั้นเป็นวิชาเลือกทำให้เด็กที่ย้ายมาอยู่ใหม่ปรับตัวในการเรียนได้ดีขึ้น (Amselle, 2000 : pp. 70-71) เด็กที่ไม่ยอมใช้ภาษาของประเทศที่ไปอยู่ใหม่เนื่องจากไม่มีความคุ้นเคย ทำให้เกิดโรคจิตทางสังคมเกิดความขัดแย้งในการปรับตัวส่งผลต่อสภาวะจิตใจ การเรียนตกต่ำ มีการเสพยาเสพติดและเกิดพฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ ได้ (James, 1997 : pp. 99-100)

ผลการศึกษาของ Poyrazli, S. et al. (2001 : pp. 52-62) พบว่า นักศึกษาชาวตุรกีที่ไปศึกษาต่อในประเทศอเมริกาผู้ที่มีทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ภาษาอังกฤษได้ดี จะมีผลการเรียนเฉลี่ยสูง และคนที่ไปอยู่เมื่ออายุน้อยเมื่อมีการทดสอบด้านภาษาอังกฤษก็ทำคะแนนได้ดี จึงทำให้เห็นได้ว่าภาษานั้นมีความสำคัญต่อการปรับตัวในการเรียนของนักเรียนกลุ่มนี้ เช่นเดียวกับที่ทาง Henkin, Cistone & Dee(2000 : pp.142-158) ได้ศึกษาเรื่องของการปรับตัวของนักศึกษาชาวเกาหลีที่ได้ไปศึกษาต่อในประเทศสหรัฐอเมริกาพบว่า ภาษาเป็นอุปสรรคในการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมของประเทศใหม่ทำให้ไม่สามารถแสดงความคิดเห็นหรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้ งานวิจัยในอีกด้านหนึ่งที่น่าสนใจยิ่งคือการที่ภาษาทำให้คนละทิ้งวัฒนธรรมเดิม เช่น เด็กกะบอริจินที่ต้องเผชิญกับสิ่งที่เรียนรู้ใหม่ การมุ่งเรียนภาษา เพื่อการสื่อสาร การเข้าสู่โรงเรียนที่เป็นสถานที่ขัดเกลา และการเข้าสู่โลกใหม่นั้นทำให้ละเลยคุณค่าของวัฒนธรรมเดิมไปเสีย (William, 2004 : pp. 224-236) หรือการที่ไม่รู้ภาษาทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติ

ในด้านต่าง ๆ ทำให้เลิกใช้ภาษาเดิมเนื่องจากเกิดความอับอายเกิดความขัดแย้งในตนเอง (Sparks, 1995 :pp. 187-214)

การมีเพื่อนเป็นผู้ที่มาอยู่ก่อนหรือการได้อยู่รวมกลุ่มเดียวกับผู้มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่มีความเหมือนกันช่วยทำให้ลดความตึงเครียดจากปัญหาในการปรับตัว การแยกตัวออกจากสังคม ได้ (Zhang&Rantz, 1996 : pp. 321-329) จากการศึกษาของ Bar-Yosef (2001 :pp. 231) พบว่า ปัญหาของเด็กที่เป็นบุตรของผู้อพยพจากเอธิโอเปียเข้าไปอยู่ในประเทศอิสราเอล ซึ่งมีความแตกต่างด้าน ภาษา สันนิบา และวัฒนธรรมอย่างสิ้นเชิง แต่การมีเพื่อนที่เป็นเด็กชาวอิสราเอลผู้ที่เป็นเจ้าของประเทศ จึง ทำให้เด็กเหล่านี้สามารถปรับตัวได้เร็วขึ้น Sparks (1998 :pp. 181-216) ศึกษาเด็กชาวอเมริกันเชื้อสาย แม็กซิกันที่ต้องใช้ภาษาอังกฤษแทนภาษาสเปนในชั้นเรียนพบว่าความสัมพันธ์กับเพื่อน ๆ มีส่วนสำคัญ มากในการเรียนรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมใหม่ ๆ ในการปรับตัวเข้ากับครูและเด็กในห้องเรียนเดียวกัน

2.5 แนวคิดทฤษฎีความก้าวหน้าและความล่าช้าทางวัฒนธรรม

นักมานุษยวิทยาในกลุ่มนี้ เช่น เลสลีย์ เอ. ไวท์ White (2007) ชาวอเมริกัน ผู้เสนอทฤษฎีพื้นฐาน ของวิวัฒนาการทางวัฒนธรรมตามสูตร $E \times T = C$ โดยที่

E คือ ปริมาณพลังงานที่แต่ละคนสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในแต่ละปี (Energy)

T คือ ประสิทธิภาพของเครื่องมือทางเทคนิควิทยาในการนำพลังงานมาใช้ (Technology or Efficiency of Tools)

C คือ ระดับพัฒนาการทางวัฒนธรรม (Degree of Cultural Development)

นักคิดในกลุ่มนี้ เช่น วิลเลียม อ็อบก-เบอร์น (William Ogburn) เป็นนักสังคมวิทยาชาวอเมริกัน มองว่า “การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะก่อให้เกิดภาวะการปรับตัวไม่ทันขึ้นเสมอ ทำให้เกิดความเฉื่อย หรือความล่าช้าทางวัฒนธรรมขึ้น ” เช่น วัฒนธรรมทางวัตถุทำให้สังคมเจริญแล้ว เช่นการมีรถยนต์ขับ แต่วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ อันได้แก่ ค่านิยม ประเพณียังไม่ปรับตัวกลมกลืนกับวัฒนธรรมทางวัตถุ เพราะ การเปลี่ยนแปลง ไม่กล้าเปลี่ยนนิสัยหรือพฤติกรรม ขาดการศึกษา แม้จะมีรถยนต์แต่การปฏิบัติตาม กฎจราจรยังไม่เท่ากับปริมาณรถที่เพิ่มขึ้น

สังคมไทยรับเอาค่านิยมทางวัฒนธรรมจากต่างประเทศมากขึ้น จึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงใน หลายๆด้าน ทั้งทางด้านการประกอบอาชีพก็เห็นได้ว่าการเปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมมาเป็นสังคม อุตสาหกรรมกันมากขึ้นสังคมไทยเลี้ยงดูบุตรด้วยเงินมากขึ้นมากกว่าการเลี้ยงด้วยความรักความอบอุ่น เหมือนแต่ก่อนทั้งทางชีวิตความเป็นอยู่ สังคมไทยในปัจจุบันอยู่แบบครอบครัวเดี่ยว การรับค่านิยมทาง วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปในสังคมปัจจุบันนั้นจึงก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมที่มากมายเช่นกัน ในสังคม ปัจจุบันนั้นวัยรุ่นสมัยนี้รับเอาค่านิยมทางวัฒนธรรมที่ผิดๆเข้ามาปรับใช้ในชีวิตประจำวันมากมาย เช่น การเลียนแบบการแต่งกายของชาวตะวันตก การไม่รักนวลสงวนตัวของวัยรุ่นหญิงในปัจจุบันเนื่องจากการ รับเอาค่านิยมทางวัฒนธรรมที่ผิดๆมาใช้ปัญหาที่เกิดขึ้นมาในสังคมก็คือการท้องแบบไม่ได้ตั้งใจทำให้เกิด ปัญหาการถูกทิ้งของเด็ก ปัญหาการทำแท้ง การใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นในปัจจุบันเนื่องจากการ อยากรู้ อยากมีความรู้หรือจะเห็นได้ว่าเทคโนโลยีในปัจจุบันนี้มีทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งสิ่งต่างๆเหล่านี้ อยู่ที่ยังนำมาปรับใช้ เทคโนโลยีที่นำมาใช้แล้วเกิดประโยชน์ก็มีมากมายและที่เกิดโทษก็มีมากมายเช่นกัน ปัจจุบันวัยรุ่นมักจะมีค่านิยมที่เลียนแบบเพื่อนโดยที่ไม่คิดคำนึงว่าความสามารถทางการเงินของตนเองเป็น

เช่นไรทั้งนี้เป็นการใช้เทคโนโลยีในทางที่ผิดๆ ส่วนทางด้านอุตสาหกรรมก็มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการทำงานทำให้ได้ผลงานที่เป็นมาตรฐานและรวดเร็ว ทำให้ผลิตสินค้าเพื่อการจำหน่ายได้รวดเร็ว ส่วนทางด้านเกษตรกรรม เกษตรกรก็ได้นำเครื่องจักรกลมาใช้ในการประกอบอาชีพจึงทำให้ย่นระยะเวลาในการทำงานได้เร็วขึ้นและผลผลิตที่ได้ที่ปริมาณเพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตามการรับเอาค่านิยมทางวัฒนธรรมมาปรับใช้ก็มีทั้งข้อดีและข้อเสียเราจึงควรใช้ให้ถูกต้องตามความเหมาะสมและควรแก่การอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิมของไทยที่เป็นเอกลักษณ์มาแต่ช้านานนั้นไว้ด้วยเพื่อดำรงสืบทอดต่อไปยังลูกหลาน

การเปลี่ยนแปลง (change) หมายถึงความแตกต่างที่เกิดขึ้นต่อเนื่องในช่วงเวลาหนึ่งขององค์กรหนึ่งซึ่งยังคงตัวอยู่ได้ (Nisbet, อ้างถึงใน สนธิ สมัครการ, 2542 :หน้า 2)ในปัจจุบันไม่มีใครปฏิเสธได้ว่าทุกสิ่งในโลกนี้ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีสภาพมั่นคง หากแต่ย่อมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา สังคมและวัฒนธรรมก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน ไม่มีสังคมและวัฒนธรรมใดหยุดอยู่กับที่ โดยแท้จริงตลอดเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเสมออันเป็นลักษณะธรรมดาของสังคมมนุษย์

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในระบบความสัมพันธ์ของบุคคลที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นพวกเดียวกันเป็นการเปลี่ยนแปลงในกรอบที่ได้กำหนดขอบเขตสิทธิและหน้าที่ที่บุคคลจะปฏิบัติต่อกันได้จากที่เคยกำหนดอยู่ก่อนการเปลี่ยนแปลงของสังคมมีทั้งในระดับจุลภาค ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมส่วนบุคคลที่เกิดขึ้นอยู่เป็นปกติ แต่ในอัตราและความมากน้อยแตกต่างกันตามท้องที่แล้วแต่โอกาสหรือกาลเวลา เช่น ในเรื่องค่านิยมหรือคุณค่าทางจริยธรรม การแต่งกายมารยาท และการใช้ภาษา การเปลี่ยนแปลงในระดับนี้จะเปลี่ยนไปอย่างช้า ๆ ในระดับมหภาค คือการเปลี่ยนแปลงในรูบบแบบของสังคม การเปลี่ยนแปลงในระดับนี้เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงสะสมในระดับจุลภาค (ผจญจิตต์ อธิคมน์นทะ, 2543 :หน้า 11-13) การเปลี่ยนแปลงทางสังคม คือกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโครงสร้างและหน้าที่ของสังคม มักจะหมายถึงการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างหรือของรูปแบบลักษณะของความสัมพันธ์ และการปะทะสัมพันธ์กันทางสังคม ซึ่งเกี่ยวข้องกับบทบาท ระเบียบแบบแผน ค่านิยม และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่มีความซับซ้อนมาก และเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ในโครงสร้างสังคม รวมทั้งความสัมพันธ์กับปัจจัยที่ไม่ใช่ทางสังคมอีกด้วย เช่น การเปลี่ยนแปลงทางด้านนิเวศวิทยา ประชากรและเทคโนโลยีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นได้หลายระดับ ตั้งแต่ระดับบุคคลไปจนถึงระดับโลกทฤษฎีพื้นฐานที่ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมแบ่งออกได้เป็นทฤษฎีใหญ่ ๆ หลายทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีวิวัฒนาการการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (evolutionary theories of social change) ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่าเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นแบบค่อยเป็นค่อยไป ทฤษฎีพัฒนาการ (developmental theories) อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในประเทศกำลังพัฒนาเข้าสู่การพัฒนาเกิดมาจากผลกระทบของโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศตะวันตกที่มีต่อประเทศกำลังพัฒนา ทฤษฎีความขัดแย้งทางสังคม (conflict theories) ซึ่งอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ว่าเป็นผลมาจากการขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างชนชั้นหรือกลุ่มบุคคลในสังคม ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ของสังคม (structuralfunctional theories) ซึ่งโครงสร้างของสังคมคือรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับกลุ่มสังคม หน้าที่ของสังคมกล่าวถึงผลที่ได้จากรูปแบบของความสัมพันธ์เหล่านั้น ยิ่งสังคมมีขนาดใหญ่เท่าใดความแตกต่างทางด้านโครงสร้างและหน้าที่ของประชากรในสังคมน่าจะมีมากขึ้นด้วย ความแตกต่างนี้หมายถึงความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ศาสนาระดับการศึกษา อายุ ระดับรายได้ ภูมิหลังของครอบครัว เป็นต้น และทฤษฎีจิตวิทยาสังคม (social psychology theories) มีรากฐานมาจากทฤษฎีวิวัฒนาการ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีความคิดว่าการนำไปสู่ความทันสมัยจะทำให้สำเร็จได้ผ่านการกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรม แนวความคิดที่สำคัญของกลุ่มนี้ก็คือ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล เช่น บุคลิกภาพ ค่านิยมและทัศนคติ จะสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคม(นิเทศ ดินณะกุล , 2546 :หน้า 6-27)

หากพิจารณาถึงความหมายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมแล้ว การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจเกิดขึ้นได้จากความสัมพันธ์ทางสังคมในแต่ละเรื่อง อาจเกิดขึ้นในส่วนย่อยหรือส่วนใหญ่ของความสัมพันธ์ทางสังคมก็ได้หรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่มีผลทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมเกิดความแตกต่างกันขึ้นในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งแล้ว ไม่ว่าจะการเปลี่ยนแปลงจะเปลี่ยนเล็กน้อยหรือใหญ่โตเพียงไรก็ตาม ย่อมถือว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ทั้งสิ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมนั้น เป็นการเปลี่ยนแปลงในแบบแผนของการดำเนินชีวิตของชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งย่อมจะมีวิถีชีวิตเป็นของตนเอง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมกับการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้น ในทางปฏิบัติแล้วยากที่จะแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด เพราะหากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นแล้วนั้น ท้ายที่สุดการเปลี่ยนแปลงก็จะมีผลกระทบต่อสองลักษณะดังกล่าวเสมอ (สนิท สมัครการ, 2542 :หน้า 3-5)

สังคมและวัฒนธรรมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพราะความต้องการของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุดแต่การเปลี่ยนแปลงจะเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับปัจจัยที่มาเกี่ยวข้อง เช่น ระดับการศึกษาของคนในสังคม การสื่อสารคมนาคม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การนำมาเปลี่ยนแปลง

วัฒนธรรมกับสังคมเป็นของคู่กัน ต้องไปด้วยกันเสมอ ถ้าสังคมเปลี่ยนวัฒนธรรมก็เปลี่ยนสังคมก็เปลี่ยนมีผลเกี่ยวเนื่องกัน ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น การค้นพบ การประดิษฐ์ การขัดแย้ง การแข่งขัน

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมมีผลทำให้ระบบ รูปแบบทางสังคมและวิถีชีวิตของมนุษย์ทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุเปลี่ยนแปลง

วัฒนธรรมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นชนชาติใดก็ตาม เนื่องจากปัญหาที่มนุษย์ประสบอยู่ในสังคมเป็นประจำ ประกอบกับมีความต้องการจะปรับปรุงวิถีชีวิตของตนเองและครอบครัวให้มีสภาพดีขึ้นกว่าเดิม จะเห็นว่าวัฒนธรรมกับสังคมต้องไปด้วยกันเสมอ มีผลเกี่ยวเนื่องกัน

โดยเฉพาะในระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก็มีความสัมพันธ์กับโครงสร้างของสังคมด้วย เช่นการรับเอาแบบอย่างความเป็นอยู่ในเรื่องอาหารการกิน การแต่งกาย การพักผ่อนหย่อนใจ ฯลฯโดยสิ่งเหล่านี้ไม่ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเว้นเสียแต่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม มีผลสะท้อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ของบุคคลแตกต่างไปจากที่เคยได้เป็นอยู่มาแต่เดิม เช่น

1. แต่เดิมความสัมพันธ์เป็นแบบใกล้ชิด เช่น การลงแขกทางการเกษตรแต่เมื่อมีเทคโนโลยีเข้ามาความสัมพันธ์ของคนในสังคมก็น้อยลง
2. ในอดีตสร้างบ้านเหมาะกับธรรมชาติต่อมาเลียนแบบตะวันตกเมื่ออากาศร้อนก็ต้องพึ่งแอร์คอนดิชัน สิ่งแวดล้อมก็เปลี่ยนไป
3. การละเล่นในอดีต เช่น รำวง คนมีความสัมพันธ์กันซึ่งจะแตกต่างจากการดูคอนเสิร์ตในปัจจุบันที่มีส่วนร่วมแต่ขาดความสัมพันธ์

2.6 แนวคิดทฤษฎีสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่วนใหญ่มักมีสาเหตุมาจากการตอบสนองความต้องการของมนุษย์ เพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ผลที่ตามมาจะทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไป พอสรุปได้ดังนี้

สาเหตุการเปลี่ยนแปลง

1. ความต้องการปรุ่่งแต่งวัฒนธรรม สังคมของตนให้เจริญงอกงามขึ้น จึงได้มีการคิดค้นวัฒนธรรมใหม่ ดัดแปลงให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เช่น การแต่งกาย
2. การเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ เช่น สภาพดินฟ้าอากาศ ความแห้งแล้ง น้ำท่วม อากาศร้อนจัด หนาวจัด การเสื่อมสภาพของดิน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่ทำให้มนุษย์คิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เพื่อควบคุมการเปลี่ยนแปลงไป เช่น การสร้างเขื่อนเพื่อป้องกันน้ำท่วมแต่เป็นการทำลายป่าไม้และสัตว์ป่า การตัดแปลงธรรมชาติ เช่น ตู๋เยิน แอร์คอนดิชัน ปล่อยสาร CFC ทำให้โลกร้อนเกิดสภาวะเรือนกระจก ทำให้โลกเปลี่ยนแปลงไป สภาพสังคมวัฒนธรรมก็เปลี่ยนแปลงไป
3. การเปลี่ยนแปลงตามความต้องการของมนุษย์ โดยมนุษย์มีเชาว์ปัญญาสูง ทำให้เกิดการนึกคิด นำไปสู่การเปลี่ยนแปลง มนุษย์จำเป็นต้องแสวงหาสิ่งตอบสนองความต้องการของงานที่เพิ่มขึ้น
4. การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมทางสังคม เช่น ประชากรมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีการแข่งขันกันสูง เกิดความขัดแย้ง (Class Conflict) เพิ่มมากขึ้น อันเป็นปัญหาที่มนุษย์ต้องหาวิธีการสร้างระเบียบเพื่อแก้ไขความยุ่งยากดังกล่าว ดังนั้นวัฒนธรรมของมนุษย์ย่อมเปลี่ยนแปลงไปด้วย เมื่อเกิดความขัดแย้งทางความคิด ตามหลักประชาธิปไตยคนในสังคมมีสิทธิชุมนุม แต่ต้องโดยสงบถ้าเกิดความวุ่นวายก็ต้องออกกฎหมายเพื่อควบคุมให้เกิดความสงบซึ่งสังคมในอดีตมักใช้สันติวิธีการประนีประนอม แตกต่างจากปัจจุบัน
5. การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมจากสังคมอื่น ซึ่งเกิดจากความเจริญในด้านของการสื่อสารการคมนาคมติดต่อถึงกันเป็นอย่างดีรวดเร็วการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมจากสังคมอื่นจึงเป็นไปอย่างกว้างขวาง จะเห็นได้ว่าปัจจุบันแฟชั่นการแต่งกายเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วมาก เพราะความเจริญก้าวหน้า ของการสื่อสารนั่นเอง
6. การพัฒนาการความรู้และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติความเชื่อแบบเดิมหันไปนิยมแบบใหม่ เพื่อต้องการให้เป็นผู้ที่เรียกว่า ทันสมัยไม่ล้าหลัง มีการปรับปรุงแนวคิดใหม่ ๆ อยู่เสมอ
7. วัฒนธรรมอาจมีเปลี่ยนแปลงได้เนื่องจากความประสงค์ของผู้มีอำนาจ เช่น คำพูดที่ว่า “เชื้อผู้นำ” ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม อดีตนายกรัฐมนตรีของไทย ปี พ.ศ. 2481-2487 วัฒนธรรมสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม มีอำนาจในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 จอมพล ป. พิบูลสงครามมีอำนาจในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีสมัยนั้น ห้ามคนไทยกินหมาก ห้ามหญิงนุ่งโจงกระเบน และชายหญิงออกจากบ้านต้องสวมหมวกจึงมีเพลงเชยชวนเกิดขึ้นโดยกรมโฆษณาการ (กรมประชาสัมพันธ์) เพื่อให้ทัดเทียมชาติตะวันตก
8. การมองเห็นประโยชน์และความจำเป็นของสิ่งนั้น ๆ ทำให้รับเอาวัฒนธรรมนั้น ๆ มาใช้ในการดำเนินชีวิต เมื่อประชาชนเพิ่มมากขึ้น มีความจำเป็นต้องอาศัยการผลิตแบบอุตสาหกรรม การใช้เครื่องจักรช่วยในการผลิตตามระบบโรงงาน(Factory System) จากสาเหตุดังกล่าวทั้ง 8 ข้อ จะเห็นว่า

วัฒนธรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาสภาพสังคม เศรษฐกิจการเมือง การศึกษา เทคโนโลยีใหม่ ๆ การเพิ่มของประชากร ฯลฯ มีส่วนทำให้สภาพแวดล้อม สภาพจิตใจความเชื่อ และทัศนคติต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมจึงต้องเปลี่ยนแปลงปรับปรุงเพื่อให้สอดคล้องตามไปด้วยในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แบ่งออกได้เป็น 2 ปัจจัย คือ

8.1 ปัจจัยภายนอก

8.1.1 การหลั่งไหลเข้ามาของวัฒนธรรมตะวันตกหรือวัฒนธรรมสมัยใหม่ ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่เรียบง่ายไม่สลับซับซ้อน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้และรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา

8.1.2 การเปรียบเทียบวัฒนธรรมตะวันตกที่ไม่ซับซ้อน กับวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น ซึ่งสลับซับซ้อน ลึกซึ้ง เข้าใจได้ยาก จึงส่งผลให้ละเอียดและหลงลืมวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม ทำให้เด็กยุคใหม่หลงลืมวัฒนธรรมมารยาทไทยซึ่งเป็นสิ่งดีงามไป แต่กลับไปเลียนแบบวัฒนธรรมตะวันตก

8.1.3 ความเจริญทางเทคโนโลยีที่เข้ามา เช่นการพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ นับเป็นสื่ออันสำคัญที่ทำให้ชุมชนได้รับข่าวสารเรื่องราวต่าง ๆ เกิดการเรียนรู้ ยอมรับและปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยมุ่งความทันสมัย ไม่คำนึงถึงรากฐานวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิม

8.2 ปัจจัยภายใน

8.2.1 ความเจริญทางด้านสังคมและชุมชน จังหวัดได้มีการวางแผนโครงการด้านต่าง ๆ ทำให้ท้องถิ่นเกิดความเจริญ มีความสะดวกสบายในด้านต่าง ๆ

8.2.2 เมื่อสังคมและชุมชนได้มีการขยายตัวอย่างกว้างขวางและผู้คนหันไปสนใจเศรษฐกิจมากขึ้น เกิดการแข่งขันทำให้เกิดการหลงลืมกิจกรรมด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น

8.2.3 ความไม่เข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นดั้งเดิมไม่ได้ศึกษา จึงทำให้ยากต่อการปฏิบัติและขาดความกล้าในการปฏิบัติตามวัฒนธรรม รวมถึงการแต่งกาย ภาษาพูด แลขนบธรรมเนียมประเพณีปัญหาที่เกิดขึ้นจากปัจจัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม เป็นผลให้เกิดปัญหาทางสังคมขึ้นหลายประการ ยกตัวอย่างดังต่อไปนี้

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลงานการวิจัยต่อไปนี้ เป็นผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์ต่องานวิจัยเรื่อง การศึกษาเปรียบเทียบการบริหารจัดการประเพณีนมัสการรอยพระพุทธรูปทพลวง ปี 2560 ในการสนับสนุนการศึกษาวิจัยและการวิเคราะห์อภิปรายผลการศึกษา โดยการเสนอผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาในครั้ง นี้ ดังนี้

สุพจน์ แสงเงิน (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องวัฒนธรรมประเพณีกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเทศบาลบางม่วง จังหวัดนนทบุรี พบว่า ชุมชนเทศบาลบางม่วง เป็นชุมชนที่เก่าแก่มีประวัติความเป็นมาเคยเป็นที่ตั้งทัพของพระเจ้าอู่ทอง มีความเจริญโดยมีเส้นทางคมนาคมทั้ง 2 ทาง คือทางบกและทางน้ำ อาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตร สภาพสังคมเป็นสังคมที่เอื้ออาทร เคารพพระบอบาธุโส และยังมีค่านิยมในวัฒนธรรมประเพณี และคนส่วนใหญ่เน้นนับถือพุทธศาสนา วัฒนธรรมและประเพณีที่สมาชิกในชุมชนยังยึดมั่นและปฏิบัติเป็นประจำประกอบด้วย วันลอยกระทง สงกรานต์ พิธีบวช ทอดกฐิน ศาลเจ้าเข้าพรรษา ศาลพระภูมิ และตักบาตรทางน้ำ ซึ่งก่อให้เกิดผลดีต่อชุมชนด้านเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดรายได้จากการขายของกินของใช้ ด้านสังคมเกิดความสามัคคี การทำงานร่วมกัน และเกิดความรักชุมชนท้องถิ่น

ด้านวัฒนธรรมเป็นการเรียนรู้การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีอันดีงามไว้ให้เด็กและเยาวชน ส่วนปัญหาอุปสรรคของการจัดกิจกรรมเป็นเรื่องเกี่ยวกับการใช้งบประมาณไม่เพียงพอ การประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง และความรู้เกี่ยวกับประเพณีดังกล่าว สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหา คือ การมีแผนจัดกิจกรรม และระบุนายละเอียดของขั้นตอนการทำกิจกรรม ตลอดจนคนรับผิดชอบในแต่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน

สักร์สิทธิ์ พลสันติกุล (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการประเพณีท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว: กรณีศึกษาประเพณีแข่งเรือจังหวัดน่าน พบว่า การศึกษาเปรียบเทียบองค์รวมของประเพณี ที่ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 3 ยุคสมัยตามลักษณะการเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการและความหมายของประเพณี นับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน การวิเคราะห์คุณค่าความแท้และความเปลี่ยนแปลงของคุณค่าและความแท้ในประเพณี รวมถึงปัจจัยและระดับของการมีส่วนร่วมในประเพณีอีกด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลได้แสดงถึงทัศนคติและนิยามของภาคชุมชนต่อคุณค่าความแท้ และการเปลี่ยนแปลงของประเพณีในมิติต่าง ๆ โดยคุณค่าที่สำคัญที่สุดได้แก่คุณค่าเชิงสังคม และคุณค่าทางสุนทรียศาสตร์ที่ทำให้เกิดความภาคภูมิใจ อีกทั้งการวิเคราะห์กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ แสดงให้เห็นว่าภาคส่วนที่มีส่วนร่วมมากที่สุดได้แก่ภาคของชุมชนหากแต่ภาคส่วนที่ได้รับผลประโยชน์ที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดกลับไม่ใช่ภาคส่วนที่มีส่วนร่วมมากที่สุด อีกทั้งการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของประเพณีจากอดีตจนถึงปัจจุบันยังแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้แก่ การพัฒนาเชิงเศรษฐกิจอีกด้วย วิชยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เสนอแนะหลักการในการจัดการประเพณีเพื่อปกป้องรักษาคุณค่าที่เป็นต้นทุนสำคัญของประเพณี โดยให้ความสำคัญกับบทบาทและคุณภาพของการมีส่วนร่วม รวมถึงเสนอแนะการจัดการองค์ประกอบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนให้สอดคล้องกัน นำไปสู่การจัดการประเพณีแข่งเรือเมืองน่านเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

ศิริฉวีโทปะมา และศุภมาศ ศรีวงศ์พุก (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยที่มีต่อประเพณีท้องถิ่นในเขตอีสานใต้พบว่า ประเพณีบุญบั้งไฟถือเป็นงานบุญที่สำคัญอีกงานหนึ่งของชาวอีสานนิยมจัดขึ้นในราวเดือน 6 หรือเดือน 7 ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนเกษตรกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มที่ต้องอาศัยน้ำฝนเป็นหลัก เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ชาวบ้าน จึงได้จัดงานบุญบั้งไฟขึ้น ประเพณีนี้แฝงไปด้วยความเชื่อถือ ความศรัทธาที่มีมาอย่างยาวนาน เป็นการถ่ายทอดความรู้สึก ภูมิปัญญาของชุมชน โดยการเลือกไม้ไผ่ที่มาจากบั้งไฟ การบรรจุดินปืนลงในกระบอกไม้ไผ่ล้วนเป็นภูมิปัญญาที่สั่งสมและถ่ายทอดสืบต่อกันมาจากบรรพบุรุษจนถึงยุคสมัยปัจจุบันปัจจุบันนี้เป็นยุคสมัยของกระแสสังคมซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านวัตถุ ความเชื่อ ค่านิยม จึงทำให้ประเพณีบุญบั้งไฟมีผลกระทบทางพิธีกรรมทางด้านศาสนาและความเชื่อซึ่งเคยเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของบุญบั้งไฟก็เริ่มจะมีความเสื่อมถอยลงในยุคสมัยใหม่จึงทำให้ความหมายเดิมของประเพณีบุญบั้งไฟได้เลือนหายไปซึ่งเกิดจากความเปลี่ยนแปลงในยุคสมัยโลกาภิวัตน์ เศรษฐกิจและสังคม จึงทำให้การพนันเข้าไปมีบทบาทสำคัญในงานบุญบั้งไฟ จนไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การพนันจึงกลายเป็นส่วนสำคัญของงานบุญบั้งไฟในหลายพื้นที่ เพราะมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและมีการพนันขึ้นต่อ ซึ่งรวมอยู่ด้วยการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟในปัจจุบันมุ่งผลทางด้านเศรษฐกิจโดยส่วนรวมดีขึ้น ส่วนรูปแบบการจัดงานประเพณีบุญบั้งไฟมีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตเป็นอย่างมาก เช่น วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ การตกแต่ง การจุดบั้งไฟ กิจกรรมการแสดงและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เนื่องจากว่าวัตถุดิบและวัสดุในท้องถิ่นนั้นหายาก ใน

ปัจจุบันนี้จึงหันมาใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่แทนวิธีการทำแบบดั้งเดิม การจัดประเพณีบุญบั้งไฟของกิ่งอำเภอ แคนดงในปัจจุบันจัดทำขึ้นทั้งเพื่อขอฝน และจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาท่องเที่ยว มีขบวนแห่มากมายทั้งนางรำ และการละเล่นต่าง ๆ ซึ่งเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มาก ผิดกับอดีตเพราะในอดีตจัดทำขึ้นเพื่อขอฝน และการละเล่นต่าง ๆ ในปัจจุบันเน้นการท่องเที่ยวเป็นหลักผลของการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นแนวโน้มการดำรงคงอยู่ซึ่งมีความจำเป็น และมีความสำคัญมากนั่นก็คือ “การพนันแข่งขัน” นับตั้งแต่การทำบั้งไฟแข่งขันกันทำให้มีคณะบั้งไฟที่เป็นอิสระเกิดขึ้นหลายคณะในปัจจุบัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าแนวโน้มการดำรงคงอยู่ของประเพณีบุญบั้งไฟในปัจจุบัน นับวันจะกลับกลายเป็นการแข่งขันเพื่อชิงดีชิงเด่นกัน เพื่อให้สามารถครองแชมป์ และครองความเป็นหนึ่งได้หลายสมัยยิ่งมากเท่าไรก็จะยิ่งทำให้เกิดความภาคภูมิใจมากขึ้นเท่านั้น แนวโน้มของการดำรงคงอยู่ของประเพณีนี้ ขึ้นอยู่กับความเชื่อ ความศรัทธา ค่านิยมของชุมชนซึ่งมีผลกระทบทั้งในด้านบวกและด้านลบ ซึ่งปัจจัยทางด้านลบของประเพณีบุญบั้งไฟนั้น จะเห็นได้ว่าการทำบั้งไฟเป็นการลงทุน บางครั้งทุนที่ได้นั้นเกิดจากการเรียกรับเงินจากชาวบ้านเป็นจำนวนมาก เพื่อมาลงขันกันทำบั้งไฟเพื่อความมุ่งหมายในการแข่งขัน และการเล่นการพนันในการจุดบั้งไฟ แต่เมื่อจุดบั้งไฟเพื่อการแข่งขันแล้วถ้าจะมองถึงประโยชน์ที่จะได้รับการจุดบั้งไฟที่เป็นการลงทุนกับชาวบ้าน ถ้านำมาตีค่าหรือนำมาประเมินกับการลงทุนนั้นแทบจะบอกได้ว่าไม่ได้ประโยชน์อะไรในการจุดบั้งไฟดังกล่าวนี้เลย แถมสิ่งที่แอบแฝงอยู่ในประเพณีนี้ในปัจจุบันคือการเล่นพนันขันต่อ การแข่งขันชิงดีชิงเด่นของชาวบ้านแต่ละกลุ่ม จึงทำให้เห็นได้ว่าความเชื่อ ความศรัทธาและค่านิยมในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่เป็นผลกระทบทางลบของประเพณีบุญบั้งไฟ แต่ผลกระทบทางบวกก็มีคือ สามารถดำรงประเพณีให้คงอยู่คู่กับท้องถิ่นเพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านในชุมชนต่อไป นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวทำให้เศรษฐกิจในชุมชนนั้น ๆ มีสภาพที่ดีขึ้นประเพณีแซนโดนตาเป็นประเพณีการเช่นผีบรรพบุรุษของชนชาวเขมรในเขตพื้นที่อีสานใต้ ได้แก่จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดสุรินทร์ และบุรีรัมย์ในช่วงเดือน 10 ของทุกปี ในสมัยก่อนเชื่อว่าลูกหลานจะต้องทำบุญในวันแซนโดนตาเพื่อให้บรรพบุรุษผู้ล่วงลับได้กิน แต่ถ้าไม่ทำบุญบรรพบุรุษก็จะไม่ได้กินและจะต้องดูผู้อื่นที่ลูกหลานทำบุญไปให้ และจะถูกสาปแช่ง แต่ถ้าทำทุกขั้นตอนอย่างถูกต้องก็จะได้รับการอวยวยอวยพร ทำให้มีความสุขความเจริญรุ่งเรืองในชีวิตต่อไป ซึ่งในความเชื่อเหล่านี้จะได้รับการปลูกฝังจากพ่อแม่ ปู่ย่าตายายของตนมาตั้งแต่เด็ก ๆ จึงเป็นการซึมซับเข้าไปในจิตใจซึ่งทุกคนมีความเชื่อว่าการประกอบพิธีกรรมแซนโดนตา เป็นการแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษผู้มีพระคุณ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ประเพณีแซนโดนตาของชาวเขมรในปัจจุบัน มีแนวโน้มของการดำรงคงอยู่ทั้งในด้านความเชื่อ ความศรัทธา ค่านิยม องค์กรประกอบพิธีกรรม และขั้นตอนในการประกอบพิธีกรรม จากผลการวิจัยพบว่าชาวบ้านภูมิมิชนุน ตำบลโสน อำเภوخุขันธุ์ จังหวัดศรีสะเกษยังมีการถือปฏิบัติสืบทอดประเพณีแซนโดนตาอย่างมีความสมบูรณ์ครบถ้วนทุกประการ ถูกต้องตามพิธีกรรมที่มีมาเนิ่นนานตั้งแต่โบราณกาลของชาวเขมร ซึ่งเป็นความเชื่อที่เก่าแก่ และปฏิบัติกันมาจนถึงปัจจุบันชาวบ้านก็ยังเชื่อกันว่าประโยชน์ที่ได้รับจากการปฏิบัติตามประเพณีนี้ทำให้ชนรุ่นหลังมีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณ มีการสืบสานพระพุทธศาสนา มีจารีตประเพณี และวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมเครื่องเช่นไหหัวหลัก คือ ข้าวต้มมัด ซึ่งทำมาจากผลิตภัณฑ์จากต้นกล้วย ในเทศกาลนี้มีการใช้กล้วยเป็นจำนวนมากจนทำให้ส่วนราชการของอำเภوخุขันธุ์ได้จัดงานประเพณีกล้วยแสนหวีประเพณีแซนโดนตาขึ้น จากการวิจัยพบว่า ประเพณีนี้มีแนวโน้มในการดำรงคงอยู่ในปัจจุบันอย่างต่อเนื่องตลอดไปเพราะเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้มิติทางวัฒนธรรมและประเพณี พร้อมทั้งเป็นการส่งเสริมความรัก ความสามัคคีของชาวบ้านทั้งในระดับครอบครัว ระดับ

เครือข่าย ระดับชุมชนและระดับท้องถิ่น โดยใช้ประเพณีนี้เป็นสื่อกลางในการเชื่อมโยงสายใยความผูกพันในครอบครัวและชุมชนได้ ดังนั้นจากผลการวิจัยจะเห็นว่าประเพณีบุญบั้งไฟในยุคสมัยปัจจุบันมีแนวโน้มในการดำรงอยู่ เพราะประเพณีบุญบั้งไฟเป็นมรดกของแผ่นดินที่บรรพบุรุษชาวอีสานสร้างขึ้นเพื่อจะช่วยเหลือแก้ปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคมให้แก่ชาวบ้านมาตั้งแต่สมัยโบราณจนกระทั่งถึงปัจจุบันอย่างปฏิเสธไม่ได้เพราะถ้าหากว่าท้องถิ่นมีความอุดมสมบูรณ์พูนสุขมีเศรษฐกิจที่ดี ความเป็นปึกแผ่นก็จะเกิดขึ้นในสังคม เพราะเป็นการสร้างความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน การที่ชาวบ้านได้มาช่วยกันทำบุญบั้งไฟนอกจากจะเกิดความสนุกสนานรื่นเริงแล้ว ยังได้มีการร่วมแรงร่วมใจทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดการรวมพลังของชาวบ้าน และเกิดความรักความสามัคคีตามมา ซึ่งถือได้ว่าเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน และเป็นศูนย์กลางเชื่อมโยงระหว่างประเพณีพิธีกรรมกับพุทธศาสนาอีกด้วย

สามารถ รอดสันเทียะ และคนอื่นๆ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องวัฒนธรรมไทยที่ใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชน:กรณีศึกษา ชุมชนบ้านกำแพงเพชรอำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลาพบว่า ระบบความเชื่อประกอบด้วย ความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งเหนือธรรมชาติ ซึ่งสามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชนด้วยการพัฒนาคนในชุมชนให้มีความเชื่ออย่างมีเหตุผล ปฏิบัติตามแบบพิธีกรรมต่าง ๆ ปฏิบัติตามกฎหมายของชุมชนอย่างเคร่งครัด และอนุรักษ์ขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชน ระบบการทำมาหากิน ซึ่งจะประกอบด้วยอาชีพของชุมชน การบริหารจัดการระบบการทำมาหากิน และการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ควบคู่การทำมาหากินสามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชนด้วยการพัฒนาคนในชุมชนให้ประกอบอาชีพที่มั่นคง พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้คนในชุมชนมีรายได้ รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีการผลิตสินค้าอุปโภคและบริโภค บริการชุมชนอย่างยั่งยืน และระบบการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมประกอบด้วย วิถีประเพณีที่ชุมชนใช้เป็นแบบอย่าง ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติจากจิตสำนึกของคนในชุมชน การยึดถือกฎหมายบ้านเมืองเป็นบรรทัดฐานในการดำเนินชีวิตสามารถใช้เป็นฐานในการพัฒนาชุมชนด้วยการพัฒนาคนในชุมชนให้มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายเบื้องต้น และการเคารพกฎกติกาของสังคม การรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดจากบรรพบุรุษ

ประธาน เตียวขำ (2546) การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในพิธีกรรมของชุมชนและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิต : ศึกษากรณีชุมชนลาวโซ่ง จังหวัดสุพรรณบุรีพบว่า การศึกษาสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงในพิธีกรรมชุมชน คือ พิธีบูชาศาลประจำหมู่บ้าน พิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีป่าดง พิธีเสนเรือน พิธีเสนตัว พิธีแบ่งขวัญ และการเปลี่ยนแปลงของประเพณีเกี่ยวกับชีวิต 4 ด้าน คือ ประเพณีการเกิด ประเพณีการบวช ประเพณีการแต่งงาน และประเพณีการตาย โดยสมมติฐาน 8 ข้อ ต่อไปนี้ (1)การรับนวัตกรรมทางวัตถุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพิธีกรรมชุมชน (2)การรับนวัตกรรมที่มีชีวิตทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน (3)แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน (4)การพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน (5)การคมนาคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน (6)ระบบของการศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน (7)สื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน (8)การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางมานุษยวิทยาและกำหนดเอาหมู่บ้านดอนมะเกลือ ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นสนามวิจัย ซึ่งข้อมูลประจักษ์เหล่านี้ได้ยืนยันว่าสมมติฐานทั้ง 8 ข้อ มีความถูกต้อง ในบทสุดท้ายของวิทยานิพนธ์หลังจากสรุปผลการศึกษาแล้วผู้ศึกษาได้

กล่าวถึงปัญหาต่างๆ ที่ได้พบในระหว่างการศึกษาวิจัย พร้อมทั้งเสนอแนะทั้งด้านวิชาการและในทางปฏิบัติเพื่อใช้ประโยชน์จากวิทยานิพนธ์นี้

พรพรรณ แซ่ตัน (2554 : หน้า 4) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในเขตจังหวัดชลบุรีกรณีศึกษาของชุมชนบ้านหนองบอนแดง ตำบลหนองบอนแดงอำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี พบว่าบริบททางประวัติศาสตร์ของตำบลหนองบอนแดงสังคมแบบเกษตรกรรมเป็นอาชีพ สามารถแบ่งเศรษฐกิจออกเป็น 3 ช่วงคือ เศรษฐกิจเพื่อการยังชีพและแลกเปลี่ยนสินค้า เป็นเศรษฐกิจที่ทำเพื่อเลี้ยงคริวเรือนจนเพียงพอเสียก่อนจึงนำไปแลกเปลี่ยนสิ่งที่ไม่ได้ในชุมชน อาศัยการทำนาและปลูกพืชผักสวนครัวทานเอง เศรษฐกิจเพื่อการยังชีพเหลือขายในชุมชนเริ่มมีการคมนาคม ถนน ไฟฟ้าเข้ามาในหมู่บ้านมีความเจริญด้านวัตถุเพิ่มมากขึ้น จึงจำเป็นต้องหารายได้เพื่อมาตอบสนองความต้องการโดยผลิตผลที่เหลือจากการบริโภคก็ขายเป็นรายได้จนได้นำไปสู่อุตสาหกรรมเพื่อขายด้วยว่ามีวัฒนธรรมแบบเงินตราได้เข้ามาในตำบลหนองบอนแดง ชาวบ้านรู้จักการค้าขายการสร้างรายได้จากสินค้าเกษตรและเนื่องด้วยมีหน่วยงานของรัฐเข้ามาได้สร้างสถานีอนามัย สถานศึกษาชาวบ้านจึงส่งบุตรหลานเล่าเรียนมากขึ้นเพราะไม่ยอมให้ลูกหลานลำบากจึงต้องผลิตเพื่อขายเป็นทุนการศึกษาและขยายกิจการต่อไปในปัจจุบันการทำเกษตรของชาวหนองบอนแดงจะเป็นการปลูกพืชเศรษฐกิจ อ้อย มันสำปะหลังข้าวและพืชผักสวนครัวต่าง ๆ เพื่อขาย ส่วนข้อค้นพบเกี่ยวกับเหตุปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของตำบลหนองบอนแดงแบ่งออกเป็นปัจจัยด้านเศรษฐกิจการพัฒนาทางเศรษฐกิจทำให้เกิดความทันสมัยเพราะมีการเปลี่ยนแปลงการผลิตตามแบบดั้งเดิมในยุคสังคมเกษตรกรรมไปสู่การผลิตแบบอุตสาหกรรมและแบบเมือง ทำให้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นอุตสาหกรรมที่ได้เปลี่ยนระบบของการผลิตจากการใช้แรงงานมนุษย์ไปสู่การใช้แรงงานจากเครื่องจักรกลและปัจจัยด้านการเมือง นโยบายของรัฐบาลการประกันราคาสินค้าเกษตร สถานีอนามัย สถานศึกษาในกำกับรัฐ และสหกรณ์เพื่อการเกษตร

สรเรศเกียรติกุลเจริญ(2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น : ศึกษากรณีงานประเพณีสงกรานต์พระประแดงอำเภพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการพบว่า (1) ประเพณีสงกรานต์พระประแดงดั้งเดิม มีความเป็นมาจากความเชื่อของชาวมอญ แต่ละประเพณีจะมีพื้นฐานความเชื่อและคุณค่าที่แตกต่างกันไป โดยส่วนใหญ่จะเกี่ยวพันให้ชาวมอญได้ยึดมั่นและบำรุงพระพุทธศาสนา กตัญญูต่อบรรพชนและบุพพการีที่ล่วงลับและเป็นการแสดงความเคารพต่อบุพพการีที่ตนเคารพนับถือที่ยังมีชีวิตอยู่รวมทั้งสร้างความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ตลอดจนความสนุกสนานและรื่นเริง หลังจากที่ต่อมารากฐานทำงานหนักกันมาตลอดทั้งปีอันประกอบด้วยประเพณีที่สำคัญ 9 ประเพณีได้แก่ 1) ทำบุญตักบาตร ฟังเทศน์ ฟังธรรม 2) สงฆ์สงกรานต์ 3) วนกาละแม 4) เล่นสละบ้า 5) ค้ำตันโพธิ์ 6) ปล่อยปลา ปล่อยนก 7) แห่งหงส์ธงตะขาบ 8) สรงน้ำพระพุทธรูป รดน้ำขอพรผู้ใหญ่และ 9) ทะแยมอญ (2) ประเพณีสงกรานต์ของชาวมอญพระประแดงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากซึ่งเป็นผลมาจากสภาพเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองที่เปลี่ยนแปลงและการขาดความรู้ของผู้จัดงานประเพณีสงกรานต์ตลอดจนนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวของรัฐบาล ประเพณีของมอญหลายอย่างเริ่มที่จะสูญหายไป เช่น การสงฆ์สงกรานต์ การค้ำตันโพธิ์และการแสดงทะแยมอญ ที่ยังคงอยู่เป็นเพียงการแสดงสาธิตให้นักท่องเที่ยวได้รับชมเท่านั้น นอกจากนี้ประเพณีสงกรานต์พระประแดงได้มีการประดิษฐ์ประเพณีอื่นขึ้นมาใหม่ได้แก่แห่งหงส์ธงตะขาบ แห่งนางสงกรานต์ประกวตนางสงกรานต์ และหนุ่มลอยชาย จัดขบวนแห่รถบุปผาชาติรวมทั้งการละเล่นอื่น ๆ (3) ในอนาคตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและชุมชนต้องร่วมกันเป็นแกนหลักในการ

อนุรักษ์และฟื้นฟู รวมทั้งให้ความรู้แก่ทุกฝ่ายและต้องประชาสัมพันธ์ถึงสารัตถะคือปรัชญาและความเชื่อของชาวมอญ ประเพณีสงกรานต์พระประแดงจึงจะดำรงอยู่เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในยุคโลกาภิวัตน์

เสาวภา ไพทยวัฒน์(2554)ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปรากฏการณ์ทางสังคมของชุมชนป้อมมหากาฬ มิติใหม่ในเส้นทางของการเป็นสมัยใหม่ของไทยพบว่า การสังเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของชุมชนในป้อมมหากาฬซึ่งเป็นชุมชนที่มีความขัดแย้งทางกฎหมายกับกรุงเทพมหานครในประเด็นของการรื้อถอนมาร่วม 20 ปี ในขณะที่เดียวกันชุมชนได้มีการรวมตัวและใช้มิติทางสังคมและวัฒนธรรมมาเป็นการต่อรอง เพื่อให้คนในชุมชนยังคงดำรงอยู่ในป้อมมหากาฬในฐานะของผู้สืบทอดประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาดั้งเดิมของชุมชนแห่งนี้ร่วมกับการเป็นกลไกร่วมพัฒนาตามนโยบายของบ้านเมืองในการใช้พื้นที่แห่งนี้ให้เป็นแหล่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในพื้นที่ตามแผนพัฒนาเกาะรัตนโกสินทร์ ปัญหาของชุมชนแห่งนี้ ถ้าหากชุมชนคืนพื้นที่ให้กับรัฐ รัฐก็จะนำไปสู่การสร้างประโยชน์ด้านกายภาพซึ่งรัฐคาดหวังการเกิดประโยชน์แก่ประชาชนกรุงเทพมหานครขณะเดียวกันการรื้อถอนชุมชนส่งผลกระทบต่อดำรงชีวิตของประชาชนกลุ่มหนึ่งที่อยู่ถึงสิทธิที่ดินและบรรพบุรุษเคยตั้งถิ่นฐานในพื้นที่แห่งนี้มาก่อน ดังนั้นพื้นที่และชุมชนของป้อมมหากาฬจึงเปรียบได้เช่นเวทีการแสดงระหว่างฝ่ายรัฐซึ่งมองอนาคตตามระบบทุนนิยม ในขณะที่ทางชุมชนเป็นฝ่ายมองย้อนกลับในความเป็นจริงแห่งอดีต จนเป็นที่มาของความขัดแย้ง และการต่อต้านที่มีได้ก่อให้เกิดความเป็นประโยชน์แก่กัน ด้วยเหตุนี้ทางออกของการนำเสนอวิธีในการนำมิติใหม่ในเส้นทางความเป็นพลังในการสร้างความเข้มแข็งซึ่งก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งในการพัฒนาประเทศเพื่อให้ท้องถิ่นไทยได้กำหนดการรับ ปรับ เปลี่ยนตนเองในการอยู่ภายใต้กรอบอำนาจทางกฎหมายของรัฐโดยมิให้เสียความเป็นท้องถิ่นตามอิทธิพลของกระแสยุคโลกาภิวัตน์

นิตยระตี วงษ์สวัสดิ์(2553)ได้ศึกษาโครงการวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมอันเนื่องมาจากการตัดถนนนครอินทร์บริเวณส่วนต่อจากสะพานพระราม 5 บรรจบถนนกาญจนาภิเษกพบว่า 1)วิถีชีวิตของครัวเรือน ก่อนจะการตัดถนนนครอินทร์ ในช่วงปี พ.ศ. 2538-2544 ด้านเศรษฐกิจครัวเรือนมีอาชีพหลักคือทำการเกษตรกรรม มีรายได้จากการทำสวนผลไม้ รายจ่ายมีน้อย ต้นทุนการผลิตไม่สูง การผลิตแบบดั้งเดิมโดยภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ หนี้สินมีน้อย ภูมิปัญญาพื้น้องด้านสังคมมีการศึกษาระดับประถมศึกษา ด้านสุขภาพ ครัวเรือนมีสุขภาพแข็งแรง การเจ็บป่วยมีบ้างแต่ไม่ใช่โรคร้ายแรง ด้านแบบแผนของการบริโภค ครัวเรือนชาวสวนมีวิถีชีวิตการกินอยู่อย่างเรียบง่าย โดยแหล่งอาหารมีอยู่ในสวน ครัวเรือนจะปรุงอาหารเอง ด้านการคมนาคมใช้เส้นทางน้ำเป็นหลัก ใช้เรือเป็นยานพาหนะ ด้านการเมืองการปกครองมีผู้ใหญ่บ้านและกำนันคอยทำหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของครัวเรือน ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการเมืองการปกครอง ด้านวัฒนธรรมและประเพณี ครัวเรือนมีความเคร่งครัดในวัฒนธรรมประเพณี เข้าร่วมในกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาและประเพณีที่สำคัญ ด้านความขัดแย้งของคนในหมู่บ้านมีน้อยและได้รับการไกล่เกลี่ยจากผู้นำตามธรรมชาติ ด้านการช่วยเหลือกันและกันของคนในหมู่บ้าน ครัวเรือนมีความสามัคคีกันมากเป็นสังคมเครือญาติ ไม่มีระบบการจ้างแรงงาน ด้านสิ่งแวดล้อมหมู่บ้านไม่มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม น้ำในคลองในท้องร่องใสสะอาดสามารถดื่มกินได้ 2)การเปลี่ยนแปลงจากการตัดถนนนครอินทร์ ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2553 การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ การประกอบอาชีพเกษตรกรรมลดลง อาชีพรับจ้าง ค่าขายเพิ่มขึ้น รายได้เพิ่มขึ้น มีเงินออมการถือครองที่ดินของครัวเรือนลดลงและยังไม่ตัดสินใจขายที่ดิน อาศัยอยู่ในย่านชุมชน ใกล้วัดและติดถนน มีหนี้สินเพิ่มขึ้น โดยกู้ยืมจาก

ธนาคารเพื่อนบ้านและเงินกู้ยืมระบบ ความคิดเห็นการตัดสินใจต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ อันดับหนึ่งราคาที่ดินสูงขึ้น อันดับสองการเดินทางมีความสะดวกและรวดเร็วขึ้น ส่วนอันดับสามมีอาคารพาณิชย์ สถานที่ราชการและสวนอาหารมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมพบว่า บุตรหลานศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น คนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีมากขึ้นแต่ความสนิทสนมคุ้นเคย การช่วยเหลือซึ่งกันและกันจำกัดอยู่ในวงแคบ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของคนในหมู่บ้าน ส่วนใหญ่มักทราบข่าวสารจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อนบ้านและแหล่งอื่นๆ ยานพาหนะ เปลี่ยนจากการใช้เรือมาเป็นการโดยสารด้วยรถประจำทาง ด้านความคิดเห็นการตัดสินใจต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสังคม อันดับหนึ่งความสามารถในการติดต่อระหว่างกันสะดวกสบายยิ่งขึ้นอันดับสองประชาชนย้ายเข้ามาอยู่ในหมู่บ้านมากขึ้น อันดับสามความเป็นชุมชนชนบทลดลง การเจ็บป่วยของคนในหมู่บ้านด้วยโรคที่เกี่ยวกับระบบทางเดินหายใจมีจำนวนเพิ่มขึ้นและมีความรุนแรงมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม การตัดถนนไม่ได้ส่งผลต่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้านแต่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม เสียงดัง คุณภาพน้ำต่ำ ปัญหาด้านฝุ่นละอองและควันพิษ ขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลมีเพิ่มขึ้น กลิ่นเหม็นจากขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมในหมู่บ้าน ที่เกิดจากการตัดสินใจพบว่า อันดับหนึ่งมีสาเหตุมาจากการเพิ่มขึ้นของหมู่บ้านจัดสรร อันดับสองการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร อันดับสามรัฐขาดการวางแผนการใช้ประโยชน์ในที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ อันดับสี่การอพยพของแรงงานจากต่างจังหวัด และอันดับห้าการคมนาคมที่สะดวกสบายโดยภาพรวมครัวเรือนมีความพึงพอใจต่อการตัดสินใจตัดสินใจ 53

พระมงคล สุมงคล(2560 : หน้า 57) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อวิถีชีวิตชนเผ่าละว้าหมู่ที่ 11 ตำบลป่าแป๋ อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีต่อวิถีชีวิตของชนเผ่าละว้ามีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างมากโดยมีผลมาจากปัจจัย 2 ด้าน คือ ด้านปัจจัยภายใน ประกอบด้วย การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร ลักษณะครอบครัวและที่อยู่อาศัย ความต้องการทางด้านวัตถุ การยอมรับประเพณีและวัฒนธรรมใหม่ ๆ เข้ามาในชุมชน วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ความเชื่อ ประเพณีและวัฒนธรรม ส่วนด้านปัจจัยภายนอก ได้แก่ การพัฒนาของภาครัฐ การจัดการศึกษา เศรษฐกิจ และความเจริญด้านเทคโนโลยี ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้วิถีชีวิตชาวละว้าค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงไป

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชาวละว้าพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงในด้านครอบครัวและประชากร ด้านภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจด้านการปกครองด้านการศึกษาด้านประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่บางกรณีนำไปสู่ปัญหาทางสังคม เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาด้านการเสื่อมถอยทางศีลธรรม ส่วนกระบวนการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตนั้นสมาชิกในชุมชนมีค่านิยมแบบใหม่ มีการหยิบบิมทางวัฒนธรรมจากสังคมภายนอกเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวันของตน ซึ่งส่งผลทางด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสภาพแวดล้อม ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

มนัส วัฒนศักดิ์, ณัฐกร อยู่สมบูรณ์ และอารีวรรณอนันตศรี (2548) ได้ศึกษาวิจัยในเรื่องการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนระบบนิเวศน์และทรัพยากรอาหารลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่าง พบว่า สำหรับการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น 1) น้ำ มีลักษณะสีค่อนข้างขุ่น มีกลิ่นเหม็น เกิดมลพิษทางน้ำไม่สามารถนำมาอุปโภคบริโภคได้ 2) อากาศ มีสภาพร้อนมากขึ้น เกิดจากมี

สิ่งปลูกสร้าง เช่น ร้านค้า ทำให้เกิดความหนาแน่นแออัดส่งผลต่อการหมุนเวียนของอากาศน้อยลง 3) ชยะมีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นทำให้จำนวนถังขยะไม่เพียงพอทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้เข้ามาบริหารจัดการเก็บขยะโดยให้มีถังสีเขียว สีเหลืองวางตามจุดสาธารณะทั่วไป 4) ทักษะคุณภาพ การตั้งร้านค้าไม่ค่อยเป็นระเบียบ เกิดความไม่สงบ นักท่องเที่ยวสงสัยเสียงดัง การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้า ๆ แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาจึงทำให้คนในชุมชนหันไปประกอบอาชีพเพื่อการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยการสร้างบ้านเรือนที่ได้มีการดัดแปลงเพื่อการค้าประกอบอาชีพการขายของที่ระลึก สภาพเศรษฐกิจของคนในชุมชนดีขึ้นซึ่งเป็นไปในลักษณะของการกระจายรายได้ ภาระหนี้สินอาจเกิดจากการลงทุนผลิตสินค้า ความสุขมวลรวมของครอบครัวมากขึ้น ระดับการศึกษาสูงขึ้น ผลผลิตของคนในชุมชนมีหลากหลายมากขึ้น โครงการที่ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนให้ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐบาล ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนมีความสนิทสนมมากกว่าในอดีต กิจกรรมที่คนในชุมชนทำร่วมกันส่วนใหญ่จะเป็นงานบุญปัญหาความขัดแย้งมีอยู่บ้างเล็กน้อยแต่ไม่ถึงขั้นรุนแรง ปัญหาอาชญากรรมไม่มีเนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

ปฐมภรณ์ จันทรแก้ว(2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและฟื้นฟูการท่องเที่ยวของตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรีพบว่า 1. กระบวนการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและฟื้นฟูการท่องเที่ยวของตลาดสามชุกจังหวัดสุพรรณบุรีมีหลายรูปแบบแตกต่างกันไปตามในสถานการณ์ด้านต่าง ๆ ดังนี้ด้านการวางแผนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการฟื้นฟูในเรื่องการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดสามชุก พบว่า รูปแบบการสื่อสารในการวางแผนการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและฟื้นฟูการท่องเที่ยวของชุมชนตลาดสามชุกเน้นการสื่อสารสองทางทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการด้านการประสานความร่วมมือ พบว่ารูปแบบการสื่อสารในการประสานความร่วมมือ มักเป็นการสื่อสารทางเดียวแบบไม่เป็นทางการ การสื่อสารแบบสองทางทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการส่วนในด้านการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวพบว่า รูปแบบการสื่อสารในการเผยแพร่และในการประชาสัมพันธ์ สถานที่ท่องเที่ยวเน้นการสื่อสารทางเดียวแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการร่วมกับการสื่อสารสองทางแบบไม่เป็นทางการด้านการแก้ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและฟื้นฟูการท่องเที่ยวของชุมชนพบว่ารูปแบบการสื่อสารเน้นการสื่อสารสองทางแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการ 2. การมีส่วนร่วม และการสื่อสารเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเพื่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม และฟื้นฟูการท่องเที่ยวของตลาดสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบด้วยรูปแบบกระบวนการของการวางแผนการติดตามผลประเมินผล กิจกรรมต่างๆที่ได้จัดขึ้น การเข้าร่วมการจัดไปศึกษาดูงาน การเข้าร่วมการจัดเวทีสาธารณะ และการเข้าร่วมในการจัดสรรรายได้ของชุมชน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

พลอยภัทรา ตระกูลทองเจริญ (2557 : หน้า 5) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมผ่านกระบวนการของการมีส่วนร่วมกรณีศึกษา: หมู่บ้านศาลาแดงเหนือ เชียงรายน้อยพบว่า มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ที่ชาวบ้านศาลาแดงเหนือให้ความตระหนักในการอนุรักษ์ส่วนใหญ่เป็นศาสนสถาน ส่วนมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้นั้นชาวบ้านศาลาแดงเหนือให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม ประเพณีเก่าแก่ที่สืบทอดกันมา เช่นการสวดมนต์ตอนบ่าย 3 โมงโดยอาจมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยเพื่อความสะดวกในการเข้าร่วมของคนในหมู่บ้านแต่ยังคงปฏิบัติอยู่ ส่วนเรื่องภาษามอญยังคงมีการอนุรักษ์อยู่แต่มีเฉพาะกลุ่มวัยสูงอายุที่สามารถฟังพูดอ่านเขียนได้ครบถ้วนส่วนใน

กลุ่มอื่นๆสามารถพูดและฟังเท่านั้น โดยความสัมพันธ์ระหว่างมรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้มีศาสนาเป็นสื่อเชื่อมโยงให้ทั้งสองอยู่คู่กันไปอย่างไรก็ตามความตระหนักในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมนั้นมีผลมาจากช่วงอายุซึ่งอาจแบ่งได้เป็นกลุ่มคนรุ่นเก่าและกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่จะให้คุณค่าทางมรดกวัฒนธรรมของแตกต่างกันไปจากการเก็บข้อมูลทำให้ทราบถึงกระบวนการการมีส่วนร่วมของชาวบ้านศาลาแดงเห็นว่า อยู่ในระดับที่ผู้ออกแบบและชุมชนออกแบบร่วมกันในทุกขั้นตอนการออกแบบ ตั้งแต่ต้นจนจบโครงการโดยเน้นไปทางชุมชนเป็นหลักในการตัดสินใจในการลงมือปฏิบัติโดยผู้ออกแบบทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมให้ราบรื่นเท่านั้น

ญาณิศา บุญจิตรี และสุชาติ มีสมบัติ (2554) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีแห่พระแข่งเรือยาวขึ้นโขนชิงธง อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี เพื่อส่งเสริมเรื่องการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน พบว่า(1) ประวัติความเป็นมาของงานประเพณีแห่พระแข่งเรือยาวขึ้นโขนชิงธง อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรีเนื่องจากการดำเนินชีวิตของคนลำสนธิมีความผูกพันกับแม่น้ำโดยอาศัยแม่น้ำลำสนธิเพื่อจะทำการเพาะปลูก การสัญจรไปและใช้เป็นเส้นทางค้าขาย แพทุกลำเรือแข่งมีเรือไว้ใช้ เมื่อฤดูการผลไม่เสร็จสิ้นลง คนลำสนธิก็จะหยุดพักผ่อนด้วยการทำบุญในเทศกาลทอดกฐิน ซึ่งมีขึ้นในวันแรม 1 ค่ำ ของเดือน 11 ด้วยการนำเรือของตนมาตกแต่งองค์กฐินแล้วนำไปทอดตามวัดต่างๆ ที่ตนนับถือศรัทธา ขบวนเรือทอดกฐินจะมีเรือลำใหญ่ที่ตกแต่งด้วยธงทิวอย่างสวยงาม เมื่อทอดกฐินเสร็จจะมีการเล่นเรือเพลงและลงท้ายด้วยการพายเรือแข่งกัน ซึ่งการแข่งขันเรือยาวในระยะแรก ๆ ไม่มีการมอบรางวัลใดๆ เป็นการแข่งเรือเพื่อความสนุกสนาน ต่อมามีการพัฒนาขึ้นจนถึงปัจจุบันซึ่งกลายเป็นเอกลักษณ์การแข่งขันเรือยาวเมืองลำสนธิ “หนึ่งเดียวในสยาม” (2) ประเพณีปฏิบัติในงานประเพณีแห่พระแข่งเรือยาวของ อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี ที่สืบทอดกันมายาวนานประกอบด้วย 1) กิจกรรมทางบก เริ่มต้นขึ้นในตอนค่ำของวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 โดยจัดให้มีพิธีสมโภชน์เรือพระบั้งขึ้นในตอนเช้า พระภิกษุออกมารับบิณฑบาตและรับพุ่มผ้าป่าพร้อมกัน มีการจัดประกวดแต่งการผ้าไทยสำหรับผู้ที่มาร่วมทำบุญตักบาตร จากนั้นในตอนสายจะมีขบวนแห่เรือพระบั้งที่ประดับตกแต่งเอาไว้อย่างสวยงาม เคลื่อนขบวนไปตามถนนจนถึงบริเวณท่าวัดด่านประหาร และ 2) กิจกรรมทางน้ำ เริ่มพิธีเปิดในตอนบ่ายที่บริเวณหน้าท่าวัดด่านประหาร มีขบวนแห่เรือทางน้ำ และการแข่งขันเรือยาวขึ้นโขนชิงธง โดยใช้สนามแม่น้ำลำสนธิ จากสะพานรถไฟถึงบริเวณวัดด่านประหาร ระยะทางประมาณ 500 เมตร การตัดสินแพ้ชนะของ เรือโดยเรือลำใดเข้าสู่เส้นชัย ตามระเบียบการแข่งขันและจับแถบชัยไปได้ตามกติกาการแข่งขันจึงจะชนะ (3) สภาพปัญหาของงานประเพณีแห่พระแข่งเรือยาว อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรี มีหลายประการ คือ 1) ปัจจุบันไม้ที่ใช้ในการขุดทำเรือค่อนข้างหายากคนขุดเรือค่อนข้างอาวุโสและไม่มีการสืบทอดความรู้และประสบการณ์ช่างทำเรือ 2) การจัดเป็นเรือสวยงามต้องใช้ค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูง จึงทำให้มีน้อย 3) คนพายเรือที่สมัครใจและพร้อมทุ่มเททั้งแรงกายแรงใจในการฝึกฝนหายาก 4) ขาดแคลนสถานที่ในการจอดเรือพระบั้งทำให้ต้องรับนำเรือกลับวัด และ 5) ขาดแคลนกองทุนสำหรับจัดงานประเพณี(4) แนวทางอนุรักษ์และสืบสานประเพณีแห่พระแข่งเรือยาวขึ้นโขนชิงธง อำเภอลำสนธิ จังหวัดลพบุรีได้แก่ 1) แนวทางการอนุรักษ์อย่างยั่งยืน มีการอนุรักษ์รูปแบบกิจกรรมที่สำคัญๆ คือ การทำบุญตักบาตรเทโวการทอดผ้าป่าตามบ้าน การแห่เรือพระบั้ง และการแข่งขันเรือยาวขึ้นโขนชิงธง และการอนุรักษ์ เนื้อหาซึ่งทางเทศบาลเมืองลำสนธิและองค์การบริหารส่วนตำบลต่างๆ ควรส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลให้เป็นระบบ และร่วมกับหน่วยงานทางการศึกษาสร้างหลักสูตรการเรียนรู้เกี่ยวกับงานประเพณี 2) ผู้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ซึ่งต้องอาศัย

ความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหน่วยงานภาครัฐสังกัด กระทรวงการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กระทรวงวัฒนธรรม โรงเรียน และประชาชน 3) การสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่งานประเพณี ทำได้ด้วยการสร้างรายได้ให้แก่เศรษฐกิจชุมชน มีการจำหน่ายสินค้า OTOP ของอำเภอหลังสวนในงานประเพณีและรวมถึงการจัดกิจกรรมที่มีประโยชน์เพิ่มขึ้น เช่น การประกวดเขียนภาพระบายสี การประดิษฐ์เรือพระบจำลองหรือการแกะสลักเรือพระบจำลอง เป็นต้น และ 4) การส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยงานประเพณี ควรเพิ่มรูปแบบการประชาสัมพันธ์หลากหลาย และปรับเนื้อหาสาระในการประชาสัมพันธ์ให้เห็นถึงความยิ่งใหญ่ และยาวนานของงานประเพณี ปรับรูปแบบของกิจกรรมในงานให้น่าสนใจและตื่นเต้นกว่าที่เป็นอยู่มีการนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวทางภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ของอำเภอหลังสวน วัดสำคัญๆตลอดจนวิถีชุมชนพื้นบ้าน และสวนผลไม้ โดยจัดเตรียมรถเพื่อบริการนำเที่ยวให้แก่นักท่องเที่ยวได้เที่ยวชม จัดให้มีพิพิธภัณฑ์งานแห่พระแข่งเรือยาวขึ้นโขงชิงธงของอำเภอหลังสวน และมีการแสดงสัญลักษณ์ของงานประเพณีบริเวณจุดต่างๆ

สุธีรา อะทะวงษา (2560 : หน้า 137-149) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการสืบทอดวัฒนธรรมการฟ้อนสาวไหม และแนวทางการพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์บริการการตลาดเพื่อสังคมพบว่า ชุมชนในพื้นที่ได้มีการแสดงออกถึงวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่หลากหลาย ส่วนใหญ่ล้วนเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีและกิจกรรมทางพุทธศาสนา สำหรับการฟื้นฟูและหาแนวทางสืบทอดวัฒนธรรมการฟ้อนสาวไหมสู่กลุ่มคน 3 วัยของชุมชน พบว่า การพัฒนารูปแบบและทักษะการฟ้อน การสอนและการฝึกอบรมเป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาความรู้ที่ให้ผลในเชิงประจักษ์ ส่วนแนวทางการพัฒนาการฟ้อนให้เป็นผลิตภัณฑ์บริการทางการตลาดเพื่อสังคมนั้นชุมชนควรมีการจัดตั้งกลุ่มช่างฟ้อนขึ้นและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการกลุ่มโดยมีการแสดงฟ้อนเป็นผลิตภัณฑ์บริการการตลาดเพื่อสังคมในการเผยแพร่วัฒนธรรมการฟ้อนของท้องถิ่นให้ดำรงอยู่สืบไป

อัชกร สวัสดิ์ (2560) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาชาวบ้านในตำบลคลองแดน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลาพบว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านและการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านในตำบลคลองแดน อำเภอระโนดจังหวัดสงขลา มีสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านผ่านบรรพบุรุษพ่อแม่ ปู่ย่าตายายและญาติพี่น้อง และภูมิปัญญาชาวบ้านส่วนใหญ่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพของครอบครัว ซึ่งทำให้ภูมิปัญญาชาวบ้านบางส่วนยังคงมีรุ่นลูกรุ่นหลานสืบทอดต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน แต่เป็นที่น่าเสียดายที่ภูมิปัญญาส่วนหนึ่งในปัจจุบันแทบที่จะไม่เห็นและไม่มีผู้สืบทอดต่อแล้วอาจเพราะอิทธิพลจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เข้ามาแทรกแซงจนทำให้ภูมิปัญญาชาวบ้านนั้น ยังเหลือเพียงแค่คำบอกเล่าเท่านั้นในส่วนของการสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการอนุรักษ์พบว่าการสร้างกลุ่มอนุรักษ์ของแต่ละภูมิปัญญาการส่งเสริมและการสร้างความร่วมมือจากชุมชนสถานศึกษาหน่วยงานภาครัฐและสถาบันทางศาสนาเป็นสิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องควรได้ให้ข้อเสนอแนะและการแสดงความคิดเห็นว่าสามารถทำให้เกิดการมีส่วนร่วมและอนุรักษ์ได้

บุปผาชาติ อุปลัมภ์นรากร(2554 : หน้า 119-126) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาของท้องถิ่นเกี่ยวกับรำรำมะนา จังหวัดชัยนาทพบว่า กระบวนการรำ กระบวนการแสดง และกระบวนการร้องรำรำมะนา จังหวัดชัยนาท ได้สืบทอดมาจากครอบครัวและเครือญาติใช้เวลาไม่น้อยกว่า 80 ปี และได้สืบทอดอย่างเป็นระบบจากรุ่นสู่รุ่นสามารถบรรจุเป็นหลักสูตรในโรงเรียน ใช้อาจารย์ผู้สอนเป็นผู้สืบทอดนักเรียนหรือเยาวชนที่มีใจรัก สามารถเรียนการแสดงรำรำมะนาได้ ผู้ถ่ายทอดที่มีความรู้ทางการแสดงรำรำมะนาถ่ายทอดให้ด้วยความเต็มใจ องค์กรประกอบการแสดงรำรำมะนา จังหวัดชัยนาท พบว่า ใช้ผู้แสดงประมาณ 5-10 คู่ เป็นนักเรียนของโรงเรียนต่างๆ ชมรมผู้สูงอายุที่มีใจรักการแสดงรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์การแสดงรำรำมะนา การแต่งกายเหมือนกันมีการนัดหมาย สวยงามเหมาะกับยุคสมัย แสดงได้ทุกโอกาสดนตรีใช้กลองรำมะนา ฉิ่ง ฉาบ กรับ ส่วนเพลงใช้วิธีการจดจำสืบทอดกันมา ซึ่งเพลงในหลักสูตรแกนของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีทั้งหมด 8 เพลง โรงเรียนชุมชนวัดมาตการามไปขยายต่อ 12 เพลง ชมรมผู้สูงอายุโพธารามทำออก 14 เพลง เลือกใช้ตามความเหมาะสม ขึ้นต้นด้วยเพลงไหว้ครู จบด้วยเพลงลาจากทำรำใช้การรำตีท่าตามเนื้อร้อง ก้าวเท้าตามจังหวะเพลงไปตามวง แสดงกิริยาเกี่ยวพาราสีระหว่างคู่ตามเนื้อร้องแนวทางการอนุรักษ์การแสดง พบว่า ควรจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อบรรจุไว้ในหลักสูตรของสถานศึกษา จัดทำข้อมูลการสืบค้นลงในเว็บไซต์ขององค์กรที่เกี่ยวข้อง และจัดทำเป็นหนังสือ วิทยุทัศน์ ซีดีเผยแพร่ให้ผู้สนใจ

พิรภานต์ ศิริรักษ์ (2554 : 4) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต พบว่า (1) กลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดภูเก็ตส่วนใหญ่เป็นเพศชายโดยอายุระหว่าง 20-24 ปี มีสถานภาพสมรสโสด มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเดือน 5,001-15,000 บาท ตามลำดับ (2) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจในระดับมากที่สุด (3) ลักษณะบุคลิกภาพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีลักษณะของบุคลิกภาพในระดับมากเมื่อได้พิจารณารายด้านพบว่า ด้านชอบค้นหาผจญภัย ด้านชอบเดินทางในสถานที่แปลกใหม่ ด้านมีความยึดมั่นในตนเองสูง ด้านชอบเดินทางท่องเที่ยว ด้านชอบเปิดรับนวัตกรรมใหม่ ด้านความเป็นคนสนุกสนานที่มีความคิดเห็นในระดับมาก ส่วนด้านการมุ่งเน้นตนเองเป็นหลักด้านความเป็นนักอนุรักษ์ ที่มีความคิดเห็นในระดับกลาง (4) รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามนั้นมีความสนใจในรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับสนใจมาก (5) พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ พบว่า ด้านระยะเวลาที่เดินทางท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยประมาณ 3 วันต่อครั้ง และงบประมาณในการใช้จ่ายเงินเพื่อการท่องเที่ยวต่อครั้งประมาณ 5,416 บาท (6) แนวโน้มพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคต พบว่า ด้านการกลับมาท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับกลับมาอย่างแน่นอน และด้านการแนะนำให้บุคคลรู้จักมาท่องเที่ยว อยู่ในระดับแนะนำบุคคลที่รู้จักมาท่องเที่ยวอย่างแน่นอนผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า 1) ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรสและอาชีพ ที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านระยะเวลาที่เดินทางท่องเที่ยวโดยเฉลี่ย (จำนวนวันต่อครั้ง) ไม่แตกต่างกัน แต่ระดับการศึกษาและรายได้แตกต่างกัน มีพฤติกรรมการเดินทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านระยะเวลาที่เดินทางท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และ .01 ตามลำดับ 2) ความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในเชิงนิเวศที่แตกต่างกันมีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ

นักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต ในด้านระยะเวลาที่เดินทางท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยที่ไม่แตกต่างกัน และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต ด้านงบประมาณการใช้จ่ายเงินเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อครั้ง แตกต่างกันในระดับของนัยสำคัญทางสถิติ .05 และ .01 ตามลำดับ 3) ลักษณะบุคลิกภาพ ด้านมีความยึดมั่นในตนเองสูง ด้านมีความสนุกสนาน และด้านชอบเปิดรับนวัตกรรมใหม่ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตด้านระยะเวลาที่เดินทางท่องเที่ยวโดยเฉลี่ยและภูเก็ต ด้านงบประมาณการใช้จ่ายเงินเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อครั้ง อยู่ในระดับต่ำมาก และมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และ .01 ตามลำดับ 4) รูปแบบกิจกรรมของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านกิจกรรมพายเรือแคนู (Canoeing)/ เรือคายัค (Kayak)/ เรือใบ (Browbeating)/ เรือใบ (Sailing) มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต ด้านระยะเวลาที่ได้เดินทางท่องเที่ยวโดยเฉลี่ย ในระดับต่ำมาก และมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และ .01 และ 5) รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านกิจกรรมการเดินป่า (Hiking/ Trekking) ด้านกิจกรรมศึกษาธรรมชาติ (Nature Education) ด้านกิจกรรมส่อง/ ดูนก (Bird Watching) ด้านกิจกรรมศึกษา/ เที่ยวถ้ำ (Cave Exploring/ Visiting) ด้านกิจกรรมในล่องเรือศึกษาธรรมชาติ (Boat Sightseeing) ด้านกิจกรรมการพายเรือแคนู (Canoeing)/ เรือคายัค (Kayak)/ เรือใบ (Browbeating)/ เรือใบ (Sailing) ด้านกิจกรรมการดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น (Snorkel Skin Diving) ด้านกิจกรรมดำน้ำลึก (Scuba Diving) มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคต ด้านการกลับมาท่องเที่ยว และด้านการแนะนำบุคคล ในระดับต่ำมาก และมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และ .01 ตามลำดับ 6) พฤติกรรมของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต ด้านงบประมาณการใช้จ่ายเงินเพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มด้านพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอนาคตด้านการกลับมาท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อยู่ในระดับต่ำมาก และมีความสัมพันธ์เป็นไปในทิศทางเดียวกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01

Kean, R. et al., (1998) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบของคุณลักษณะของชุมชนสภาพแวดล้อมภายนอกทางธุรกิจและกลยุทธ์การแข่งขันที่มีผลต่อผลในการดำเนินงานของธุรกิจค้าปลีกในชุมชนพบว่า จากการศึกษาในชุมชนชนบท 48 แห่งของ 12 รัฐแห่งประเทศสหรัฐอเมริกาโดยคุณลักษณะของชุมชนวัดจากอัตราของการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจรายได้เฉลี่ยต่อคน อำนาจซื้อของคนในชุมชนและโครงสร้างพื้นฐานของทางด้านเศรษฐกิจ (การเกษตรการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรม) ส่วนผลการดำเนินงานของธุรกิจค้าปลีกภายในชุมชนนั้นวัดได้จากมูลค่าของยอดขายส่วน ผลการศึกษาพบว่าอัตราการเปลี่ยนแปลงของจำนวนประชากรในชุมชนและระยะเวลาการดำเนินงานธุรกิจค้าปลีกภายในชุมชนมีผลต่อการใช้กลยุทธ์ธุรกิจค้าปลีกโดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาพแวดล้อมภายนอกของธุรกิจเป็นตัวบ่งชี้ที่ดีของผลการดำเนินงานธุรกิจค้าปลีกภายในชุมชนสำหรับคุณลักษณะของชุมชน และกลยุทธ์ในการแข่งขันของธุรกิจค้าปลีกในชุมชนได้แก่การเป็นผู้นำทางด้านต้นทุนความโดดเด่นของธุรกิจการทำธุรกิจที่มีรูปแบบเฉพาะนั้นไม่มีผลต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจค้าปลีก การที่ผู้ประกอบการค้าปลีกในชุมชนจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวนั้นขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมภายนอกของธุรกิจเป็นสำคัญ

Raymond, L. C. (1996) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์ความเป็นผู้ประกอบการชุมชนเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพบว่ากลยุทธ์ความเป็นผู้ประกอบการชุมชนเป็นลักษณะเฉพาะที่มีความครอบคลุมในประเด็นทางด้านเศรษฐกิจโดยเน้นในเรื่องของผลลัพธ์และความสามารถในการชี้แจงเรื่องการลงทุนของรัฐบาลมุ่งความสนใจในเรื่องของประโยชน์ที่นอกเหนือจากความเชื่อมโยงในรูปแบบพื้นฐานของผลลัพธ์ที่เน้นเรื่องการค้าเงินงานในการขยายการสนับสนุนที่เหมาะสมกับธุรกิจและกลยุทธ์ความเป็นผู้ประกอบการของชุมชนจะทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจเกิดความชัดเจนขึ้น โดยการมุ่งเน้นการเป็นผู้นำในการวัดผลของผลลัพธ์เพื่อใช้ในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจของชุมชนนอกจากนี้การศึกษาของ Besser, T. L. (1999) ได้สรุปผลการศึกษาถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนและการรับรู้ถึงความสำเร็จของธุรกิจที่มีขนาดย่อมในเมืองขนาดเล็กกรณีศึกษารัฐไอโอวา (Iowa) ประเทศสหรัฐอเมริกาว่าธุรกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องเป็นธุรกิจที่มีการสนับสนุนชุมชนโดยจะต้องตระหนักถึงความเป็นอยู่ของคนในชุมชนและมีส่วนในการคืนผลตอบแทนแก่ชุมชน

Edward (2004 : pp. 65-81) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องนวัตกรรมชุมชนผ่านความเป็นผู้ประกอบการกรณีศึกษาการทำข้อตกลงในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของชาวแคนาดาพบว่า ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนของชาวแคนาดามีหลายบทบาทที่แสดงโดยผู้ประกอบการในด้านการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพลังความร่วมมือของสังคมผู้ประกอบการและการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างนวัตกรรมซึ่งนวัตกรรมชุมชนมุ่งให้ความสำคัญกับการได้มาซึ่งความสำเร็จของผลการปฏิบัติงานขององค์กรในชุมชนนำมาซึ่งความสำเร็จในการปฏิบัติภารกิจของคนในชุมชนที่ดีขึ้นและได้ส่งผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจในชุมชนการทำข้อตกลงเพื่อสนับสนุนนวัตกรรมชุมชนสามารถบรรลุได้โดยการใช้กลยุทธ์การจัดการความรู้โดยที่องค์กรในชุมชนต้องมีความสนใจในด้านความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการผลิตด้วยตนเองอีกทั้งด้านประสบการณ์จากการใช้โปรแกรมความช่วยเหลือซึ่งเทคนิคในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้เสนอแนะให้ ผู้ประกอบวิชาชีพและผู้ที่ได้รับทุนไม่เพียงแต่มุ่งสนใจเฉพาะในด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชนเพียงอย่างเดียวแต่ยังรวมถึงส่วนที่ไม่แสวงหาผลกำไรส่วนอื่นอีกด้วยควรมีการเรียนรู้เพิ่มเติมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและการสร้างความสัมพันธ์อันดีต่อกันและกันระหว่างชุมชนการเป็นผู้ประกอบการการเผยแพร่ความรู้และการทำข้อตกลงร่วมกัน

Crowe (2006 : pp. 573-596) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องศึกษากลยุทธ์การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในวอชิงตันโดยการศึกษาธรรมชาติและทุนทางสังคมพบว่าการพัฒนาทุนทางสังคมจะทำให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้ดีกว่าการพยายามเสริมสร้างความแข็งแกร่งในทางอุตสาหกรรมโดยเน้นด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นต่อชุมชนที่สามารถช่วยให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนได้ชุมชนที่มีที่ตั้งที่สามารถเข้าถึงได้ง่ายสามารถควบคุมสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติได้และมีพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวางจะนำมาซึ่งความได้เปรียบในการเสริมความแข็งแกร่งในชุมชนนั้นๆ การศึกษาในด้านของการพัฒนาเศรษฐกิจพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างตลาดและการเข้าถึงแหล่งวัตถุดิบและผู้จัดหา (Suppliers) นั้นเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเลือกที่ตั้งของธุรกิจอย่างไรก็ตามสภาพแวดล้อมของชุมชนจึงถือว่ามี ความสำคัญต่อการเสริมสร้างความแข็งแกร่งของอุตสาหกรรมแต่ก็ยังไม่สามารถพยากรณ์อนาคตได้ในการศึกษาได้แสดงให้เห็นถึงการมีเครือข่ายที่หลากหลายและการระดมความคิดเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่อุตสาหกรรมโดยการใช้กลยุทธ์จากความร่วมมือกันระหว่าง 2 ชุมชน เพื่อจะมุ่งสู่การ

ประสบความสำเร็จและการพัฒนาคุณภาพของการบริการสาธารณะได้แก่การศึกษาการบริการด้านสุขภาพและการพัฒนาเครื่องมือที่ช่วยอำนวยความสะดวกเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเลือกทำเลที่ตั้งในการดำเนินธุรกิจดังนั้นการพัฒนาการบริการทางสังคมและโครงสร้างพื้นฐานจึงมีบทบาทสำคัญในการเสริมความเข้มแข็งให้อุตสาหกรรมในทางกลับกันด้านชุมชนเองก็เสียผลประโยชน์จากความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมไปด้วยเนื่องจากเป็นเรื่องยากที่ชุมชนจะเข้าไปจัดการในด้านต่างๆได้แก่การสูญเสียการควบคุมสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและพื้นที่ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ให้แก่ชุมชนเนื่องจากการสร้างโครงสร้างพื้นฐานของชุมชนซึ่งปัจจุบันมีพื้นที่ลดลงทำให้การพัฒนาชุมชนด้วยตนเองมีความยากลำบากและใช้ระยะเวลาที่ยาวนานขึ้นซึ่งในระยะยาวการที่จะประสบความสำเร็จในการพัฒนาได้นั้นคนในชุมชนควรรู้จักประหยัดและช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี